Žene u medijima

i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu

Istraživački izveštaj

Izradilo:

Udruženje novinara Kosova (UNK)

Avgust 2026.

Zahvalnice

Ovaj izveštaj je izradilo Udruženje novinara Kosova (UNK), u saradnji sa Mrežom kosovskih novinarki (MKN), uz podršku Misije OEBS-a na Kosovu.

UNK se zahvaljuje Getoarbë Mulliqi na doprinosu u istraživanju i izradi izveštaja, kao i novinarima, stručnjacima, ispitanicama u anketi i učesnicama fokus grupe koji su velikodušno uložili svoje vreme, stručnost i perspektive u ovom istraživanju.

Odricanje od odgovornosti

Stavovi, nalazi, zaključci i preporuke izražene u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno zvanični stav Misije OEBS-a na Kosovu.

Prevod na srpski: Bruno Neziraj.

Sadržaj

Spisak skraćenica 6

Izvršni pregled 7

1. Uvod 9
1.1 Kontekst 10
1.2 Svrha izveštaja 10
1.3 Struktura izveštaja 10

2. Metodologija istraživanja 11
2.1 Dizajn istraživanja 12
2.2 Prikupljanje podataka 12
2.3 Regionalna validacija nalaza 14
2.4 Etička pitanja 14
2.5 Profil ispitanica u anketi 14
2.6 Ograničenja 14

3. Kontekst: Novinarke i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu 15
3.1. Žene u novinarstvu na Kosovu 16
3.2. Profesionalni rizici i radno okruženje 16
3.3. Zašto su rodno zasnovane dezinformacije važne 17

4. Pravni i politički okvir 18
4.1 Međunarodni pravni okvir 19
4.2 Kosovski pravni okvir 19
4.3 Razvoj evropskih politika 20
4.4 Obaveze Kosova u politikama 20

5. Nalazi istraživanja 22
5.1 Izloženost onlajn zlostavljanju i rodno zasnovanim dezinformacijama 23
5.2 Karakteristike rodno zasnovanih dezinformacija 23
5.3 Uticaj na profesionalno učešće i dobrobit 24
5.4 Institucionalna podrška i mehanizmi prijavljivanja 25
5.5 Okruženje u redakcijama i organizaciona podrška 25
5.6 Digitalne platforme i informacioni prostor 26
5.7 Prioriteti ispitanica za delovanje 26

6. Trendovi i sistemski obrasci **27**
6.1 Strukturni i sociokulturni pokretači 28
6.2 Antirodni i mizogini narativi 28
6.3 Politička kritika i napadi na profesionalni kredibilitet 29
6.4 Zlostavljanje omogućeno tehnologijom i napadi na reputaciju 30
6.5 Uticaj na učešće žena i medijski pluralizam 30
6.6 Izazovi implementacije 31

7. Ilustrativni slučajevi i sistemske lekcije **32**
7.1 Digitalno zlostavljanje i manipulisani seksualni sadržaj: slučaj AlbKings 33
7.2 Uznemiravanje u kontinuitetu i granice institucionalnog odgovora: slučaj Fluture Kusari 34
7.3 Pretnje, doksing i eskalacija izvan onlajn kritike 35
7.4 Politička delegitimizacija i izazovi po novinarsku nezavisnost 35
7.5 Fizička nesigurnost i rod kao multiplikator rizika 36
7.6 Personalizovane kampanje blaćenja i širi anti-rodni narativi 36

8. Zaključci **37**

9. Preporuke **40**
9.1 Javne institucije, institucije za sprovođenje zakona i pravosudne institucije 41
9.2 Nezavisne institucije i medijski regulatori 41
9.3 Vlasnici medija, urednici i rukovodioci redakcija 43
9.4 Novinarska udruženja, mreže novinarki i organizacije civilnog društva 43
9.5 Međunarodni partneri i donatori 43

Referencije: **45**

Prilozi **47**
Prilog 1. Instrumenti za prikupljanje podataka 47
Prilog 2. Sastanci i sagovornici 51

Spisak skraćenica

Skraćenica	Puni naziv
AIP	Agencija za informacije i privatnost
UNK	Udruženje novinara Kosova
CEDAW	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
SE	Savet Evrope
SM	Komitet ministara (Savet Evrope)
EU	Evropska unija
RZN	Rodno zasnovano nasilje
GREVIO	Grupa stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici
IKT	Informaciono-komunikacione tehnologije
NKM	Nezavisna komisija za medije
SSK	Sudski savet Kosova
KLI	Kosovski institut za pravdu
LGBTIQ+	Lezbejke, gejevi, biseksualne, transrodne, interseks i kvir osobe
MKN	Mreža kosovskih novinarki
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
QIKA	Qendra për Informim, Kritikë dhe Aksion (Centar za informisanje, kritiku i akciju)
RTK	Radio televizija Kosova
TV	Televizija
UN	Ujedinjene nacije
UNESKO	Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu
UN Women	Entitet Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena

Izvršni pregled

Novinarke igraju ključnu ulogu u zaštiti slobode medija i demokratske rasprave. Istovremeno, digitalna komunikacija je stvorila nove oblike pretnji, uključujući onlajn uznemiravanje, rodno zasnovane dezinformacije i nasilje omogućeno tehnologijom, koji posebno pogađaju žene aktivne u javnom životu. Ovi napadi često prevazilaze okvire kritike novinarskog rada i umesto toga ciljaju profesionalni kredibilitet žena, njihov privatni život, izgled, moral ili pretpostavljenu političku pripadnost, što ima za posledicu obeshrabrivanje njihovog učešća u novinarstvu i javnoj raspravi.

Ovaj izveštaj razmatra prirodu i uticaj rodno zasnovanih dezinformacija koje pogađaju novinarke i žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu. Studija, koju su izradile Udruženje novinara Kosova (UNK) i Mreža kosovskih novinarki (MKN), kombinuje kabinetsko istraživanje, kvantitativnu anketu sprovedenu među 54 novinarke i medijske stručnjakinje, kvalitativne intervjue sa stručnjacima, konsultacije sa novinarkama čija su iskustva poslužila kao osnova za odabrane studije slučaja, kao i diskusiju u fokus grupi sa članicama Mreže kosovskih novinarki. Zajedno, ove metode pružaju početnu osnovu dokaza za razumevanje kako se rodno zasnovane dezinformacije ispoljavaju na Kosovu i kako institucije i medijske organizacije mogu da odgovore delotvornije.

Nalazi ukazuju da onlajn zlostavljanje, uznemiravanje i rodno zasnovane dezinformacije predstavljaju značajan problem za novinarke koje su učestvovale u istraživanju. Šezdeset jedan odsto ispitanica u anketi je navelo da je iskusilo onlajn zlostavljanje ili uznemiravanje u vezi sa svojim profesionalnim radom, dok je polovina ispitanica izjavila da su takođe bile meta lažnih ili obmanjujućih narativa koji su zloupotrebljavali njihov rod. Učesnice su opisale napade usmerene na njihov moral, izgled, privatni život i profesionalni kredibilitet, a ne na sadržaj njihovog izveštavanja. Mnoge ispitanice su navele i posledice koje prevazilaze pojedinačne incidente, uključujući nespremnost da učestvuju u javnim raspravama, izbegavanje osetljivih tema, stres, anksioznost i smanjeno profesionalno samopouzdanje.

> Istraživanje dalje pokazuje da se rodno zasnovani napadi retko dešavaju izolovano. Umesto toga, često se prepliću sa drugim oblicima zlostavljanja omogućenog tehnologijom, uključujući pretnje, uznemiravanje, doxxing [prim. prev. doksing – javno objavljivanje ličnih podataka bez saglasnosti], slike manipulisanog seksualnog sadržaja i napade na reputaciju. Iako ovi oblici ponašanja treba da ostanu pravno i analitički različiti, zajedno doprinose sve neprijateljskijem okruženju za novinarke i druge žene koje učestvuju u javnom životu. Izveštaj takođe ističe šire strukturne činioce, uključujući duboko ukorenjene rodne stereotipe, antirodne narative i političku retoriku koja dovodi u pitanje profesionalnu nezavisnost i legitimitet žena.

Ilustrativne studije slučaja pokazuju različite manifestacije ovih izazova. Ovo uključuje kolektivno onlajn uznemiravanje povezano sa Telegram grupom AlbKings, kontinuirano onlajn uznemiravanje usmereno protiv medijske pravnice Fluture Kusari, pretnje i doksing upućene istraživačkim novinarkama, javne napade kojima se dovodi u pitanje nezavisnost novinarki, kao i fizički napad na novinarku Tatjanu Lazarević

tokom izveštavanja na severu Kosova. Umesto da ove incidente predstavi kao izolovane događaje, izveštaj ih analizira kao primere širih sistemskih problema koji se odnose na digitalnu bezbednost, institucionalnu zaštitu, pravne odgovore i učešće žena u novinarstvu.

Izveštaj zaključuje da Kosovo raspolaže značajnim pravnim i političkim okvirom za zaštitu žena od nasilja i diskriminacije, uključujući neposrednu primenjivost Istanbulske konvencije i šire obaveze prema međunarodnim i evropskim standardima ljudskih prava. Međutim, i dalje postoje izazovi u implementaciji u oblastima kao što su institucionalna koordinacija, prikupljanje dokaza, digitalne istrage, procedure u redakcijama i mehanizmi podrške za novinarke koje su izložene zlostavljanju omogućenom tehnologijom. Istovremeno, izveštaj prepoznaje važne pozitivne pomake, uključujući kontinuirani rad UNK i MKN na dokumentovanju napada na novinare i pružanju podrške žrtvama, kao i nedavnu stratešku opredeljenost[1] Sudskog saveta Kosova za jačanje odgovora na nasilje nad novinarima.

Izveštaj preporučuje koordinisan odgovor više aktera, koji obuhvata javne institucije, organe za sprovođenje zakona i pravosudne institucije, nezavisna regulatorna tela, medijske organizacije, novinarska udruženja, organizacije civilnog društva, tehnološke platforme i međunarodne partnere. Prioritetne akcije obuhvataju jačanje institucionalnih kapaciteta za odgovor na zlostavljanje omogućeno tehnologijom, poboljšanje prikupljanja digitalnih dokaza, uspostavljanje mehanizama prijavljivanja u redakcijama, proširenje pravne, psihosocijalne i digitalno-bezbednosne podrške novinarkama, poboljšanje prikupljanja podataka i institucionalne koordinacije, kao i podsticanje medijske pismenosti i rodno osetljive profesionalne prakse. Zbirno, ove mere mogu doprineti bezbednijem medijskom okruženju, ojačati slobodu izražavanja žena i podržati veću rodnu ravnopravnost u medijskom sektoru na Kosovu.

[1] Sudski savet Kosova. *Strateški plan za pravosuđe 2025–2030*. Usvojen 12. februara 2026. Dostupan na: https://www.gjyqesori-rks.org/2026/02/12/kgjk-miraton-planin-strategjik-2026-2028/

1.

Uvod

1.1 Kontekst

Rodno zasnovane dezinformacije se javljaju kao sve značajniji izazov na raskršću slobode medija, rodne ravnopravnosti i demokratskog učešća. Lažni, obmanjujući ili manipulisani narativi koji se oslanjaju na rodne stereotipe mogu potkopati kredibilitet žena, obeshrabriti njihovo učešće u javnoj raspravi i doprineti širim obrascima onlajn zlostavljanja i zastrašivanja. Novinarke, zajedno sa ženama aktivnim u politici, civilnom društvu i javnom životu, mogu biti posebno pogođene kada se javna kritika ili dezinformacije oslanjaju na narative usmerene na njihov rod, izgled, moral, porodične uloge ili profesionalnu kompetentnost.

Za potrebe ovog izveštaja, rodno zasnovane dezinformacije predstavljaju lažne, obmanjujuće ili manipulisane informacije koje koriste rodne stereotipe, seksističke narative ili društveno konstruisana očekivanja o ženama i muškarcima kako bi se diskreditovali pojedinci, potkopao njihov kredibilitet ili obeshrabrilo njihovo učešće u javnoj raspravi. Za razliku od dezinformacija u širem smislu, rodno zasnovane dezinformacije zloupotrebljavaju rodne stereotipe i društveno konstruisane rodne norme kako bi pojačale štetu po reputaciju i ograničile učešća žena u javnom životu.

Prepoznajući značaj boljeg razumevanja ove pojave, Udruženje novinara Kosova (UNK) je osnovalo Mrežu kosovskih novinarki (MKN) kako bi se ispitalo na koji način rodno zasnovane dezinformacije pogađaju novinarke i žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu. Koristeći se kabinetskim istraživanjem, anketom, kvalitativnim intervjuima i diskusijom u fokus grupama, izveštaj istražuje iskustva i percepcije novinarki, ispituje odabrane ilustrativne slučajeve, razmatra postojeći pravni i politički okvir i identifikuje preporuke usmerene na jačanje institucionalnih odgovora, bezbednosti novinara i rodne ravnopravnosti u medijskom sektoru.

1.2 Svrha izveštaja

Svrha ovog izveštaja je razmatranje kako rodno zasnovane dezinformacije pogađaju novinarke i žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu. Koristeći se istraživačkim pristupom mešovitih metoda, izveštaj istražuje oblike i manifestacije rodno zasnovanih dezinformacija, njihov uticaj na profesionalni rad žena, bezbednost i učešće u javnom životu, kao i institucionalne odgovore koji stoje na raspolaganju za rešavanje ovih izazova. Izveštaj takođe identifikuje praznine u postojećem pravnom, političkom i institucionalnom okviru i predlaže preporuke usmerene na jačanje zaštite novinarki, promovisanje rodne ravnopravnosti i povećanje otpornosti medijskog sektora na rodno zasnovane dezinformacije.

1.3 Struktura izveštaja

Nakon ovog uvoda, izveštaj predstavlja metodologiju istraživanja i objašnjava pristup mešovitih metoda koji je korišćen za prikupljanje i analizu podataka. Zatim pruža širi kontekst novinarki i rodno zasnovanih dezinformacija na Kosovu, pre nego što razmotri primenjivi međunarodni, evropski i domaći pravni i politički okvir. Centralna poglavlja predstavljaju nalaze istraživanja, analiziraju šire trendove i obrasce i razmatraju niz ilustrativnih studija slučaja koje pokazuju kako se rodno zasnovane dezinformacije ispoljavaju u praksi. Izveštaj se završava ključnim zaključcima i preporukama upućenim javnim institucijama, medijskim organizacijama, udruženjima novinara, civilnom društvu, međunarodnim partnerima i drugim relevantnim akterima.

2.

Metodologija istraživanja

2.1 Dizajn istraživanja

U ovoj studiji je primenjen istraživački dizajn mešovitih metoda koji kombinuje kabinetsko istraživanje, kvalitativne intervjue, diskusiju u fokus grupi i kvantitativnu anketu, radi ispitivanja načina na koji rodno zasnovane dezinformacije pogađaju novinarke i žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu. Metodologiju su zajednički osmislile i sprovele Udruženje novinara Kosova (UNK) i Mreža kosovskih novinarki (MKN), objedinjujući stručnost UNK-a u oblasti bezbednosti novinara i realnosti rada u redakcijama sa iskustvom MKN-a u unapređenju rodne ravnopravnosti i pružanju podrške novinarkama.
U istraživanju je primenjen pristup mešovitih metoda radi kombinovanja kvantitativnih i kvalitativnih dokaza, omogućavajući da se studiji ispita kako rasprostranjenost pojedinih iskustava među ispitanicama i širi kontekst u kojem rodno zasnovane dezinformacije, utiču na žene zaposlene u medijskom sektoru. Istraživanje se rukovodilo nizom metodoloških načela, uključujući triangulaciju više izvora dokaza, primenu rodno osetljivog pristupa, zaštitu dostojanstva i poverljivosti učesnica, kao i prilagođavanje međunarodnih standarda medijskom okruženju na Kosovu.

2.2 Prikupljanje podataka

Kabinetsko istraživanje

Istraživanje je započeto kabinetskim pregledom domaće i međunarodne literature o rodno zasnovanim dezinformacijama, onlajn nasilju nad ženama, bezbednosti novinara, slobodi medija i rodnoj ravnopravnosti. Pregledom su obuhvaćeni i izveštaji novinarskih udruženja, inicijativa za proveru činjenica, međunarodnih organizacija i druge relevantne publikacije.

Ovo je dopunjeno pregledom tradicionalnog i digitalnog medijskog sadržaja[2] radi identifikovanja ponavljajućih narativa koji obuhvataju rodno zasnovane dezinformacije, onlajn uznemiravanje, govor mržnje i napade na reputaciju usmerene protiv novinarki i drugih žena aktivnih u javnom životu. Iako je izveštaj prvenstveno usredsređen na dešavanja tokom 2025, oslanja se i na odabrane dokumentovane slučajeve iz prethodnih godina radi šireg kontekstualnog sagledavanja novih trendova. Nalazi kabinetskog pregleda su poslužili kao osnova za izradu anketnog upitnika, vodiča za intervjue i vodiča za diskusiju u fokus grupi.

Kvalitativni intervjui

Kvalitativna komponenta istraživanja je obuhvatila pet polustrukturisanih intervjua sa stručnjacima, zainteresovanim stranama i ženama neposredno pogođenim rodno zasnovanim dezinformacijama. U intervjuima su istraživana iskustva i stavovi učesnica u vezi sa rodno zasnovanim dezinformacijama,

[2] Pregled medijskog sadržaja je bio prvenstveno usredsređen na Kosovo i zasnivao se na javno dostupnim slučajevima, medijskom sadržaju, materijalima za monitoring i postojećoj dokumentaciji Udruženja novinara Kosova, mreže SafeJournalists, inicijativa za proveru činjenica i istraživanje, organizacija civilnog društva i relevantnih medijskih izveštaja. Pregledani materijali su bili pretežno na albanskom i engleskom jeziku, uz uključivanje izvora na srpskom tamo gde su bili relevantni za konkretne slučajeve ili raspoloživu dokumentaciju. Iako se izveštaj uglavnom usredsređuje na dešavanja tokom 2025, uključeni su i odabrani dokumentovani incidenti iz prethodnih godina, na osnovu njihove relevantnosti za istraživačka pitanja, dostupnosti dovoljno dokumentovanih javnih informacija i njihove vrednosti u prikazivanju obrazaca koji se ponavljaju ili kontekstualnih dešavanja.

bezbednošću novinara, praksama u redakcijama, institucionalnim odgovorima, pravnim izazovima i mogućim merama za jačanje mehanizama zaštite.

Podaci iz intervjua su analizirani tematski kako bi se utvrdili ponavljajući obrasci, kontekstualni faktori i pitanja relevantna za novinarke na Kosovu. Odabrani citati iz intervjua se koriste u celom izveštaju radi ilustrovanja ključnih nalaza i pružanja dodatnog konteksta.

Diskusija u fokus grupi

Sprovedena je diskusija u fokus grupi u kojoj je učestvovalo dvadeset članica Mreže kosovskih novinarki (MKN) kako bi se nalazi istraživanja dodatno kontekstualizovali. Učesnice su se osvrnule na svoja profesionalna iskustva, izloženost rodno zasnovanim dezinformacijama, strategije reagovanja na onlajn zlostavljanje i institucionalnu podršku koja je dostupna novinarkama. Diskusija je takođe pružila dodatni kvalitativni uvid u to kako rodno zasnovani narativi utiču na radno okruženje žena, javnu vidljivost i profesionalnu otpornost.

Kvantitativno istraživanje

Kvantitativna anketa je sprovedena sa 54 novinarke i žene koje rade u medijskom sektoru širom Kosova, uz korišćenje strukturisanog onlajn upitnika. Anketom su prikupljene demografske informacije, zajedno sa iskustvima ispitanica u pogledu onlajn zlostavljanja i uznemiravanja, izloženosti rodno zasnovanim dezinformacijama, oblicima napada kojima su bile izložene, njihovom uticaju na profesionalno učešće i dobrobit, percepcijama odgovora redakcija i institucija, digitalnim platformama na kojima su nailazile na zlostavljački sadržaj, kao i preporukama za unapređenje mehanizama zaštite. Skup podataka iz ankete nije zamišljen kao reprezentativan uzorak novinarki na nivou celog Kosova. Umesto toga, predstavlja analitički skup podataka koji pomaže u identifikovanju ponavljajućih obrazaca, percepcija i iskustava u vezi sa onlajn zlostavljanjem, pogrešnim informacijama, dezinformacijama i rodno zasnovanim dezinformacijama koje pogađaju žene koje rade u medijskom sektoru.

Kvantitativna anketa je sprovedena između 13. i 26. decembra 2025. Ispitanice su regrutovane primenom neprobabilističkog namernog i prigodnog uzorkovanja, sa ciljem da se dosegne do novinarki i medijskih profesionalki koje rade u različitim medijskim sektorima, na različitim profesionalnim pozicijama i iz različitih zajednica na Kosovu. Poziv za učešće je distribuiran preko profesionalnih mreža Udruženja novinara Kosova (UNK) i Mreže kosovskih novinarki Kosova, uključujući neposredne pozive preko e-maila i poruka upućenih novinarkama, urednicima, medijskim organizacijama i drugim relevantnim profesionalnim kontaktima. Učešće je bilo dobrovoljno i anonimno. Budući da uzorak nije osmišljen da bude statistički reprezentativan, nalaze treba tumačiti kao pokazatelje za iskustva i percepcije anketiranih učesnica, a ne kao procene koje se odnose na sve žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu.

2.3 Regionalna validacija nalaza

Regionalne perspektive iznete tokom sastanka mreže SafeJournalists u Beogradu u aprilu 2026. su ukazale da se mnoga iskustva dokumentovana na Kosovu javljaju i širom Zapadnog Balkana. Učesnice su predstavile slične obrasce mizoginih i seksualizovanih napada na novinarke, blaćenje reputacije, kolektivno onlajn uznemiravanje, političko pojačavanje neprijateljskih narativa, slabe institucionalne odgovore i ograničene interne mehanizme u redakcijama. U diskusijama je takođe istaknuto da takvi napadi doprinose autocenzuri, smanjenoj javnoj vidljivosti i nespremnosti novinarki da izveštavaju o politički osetljivim ili rodnim temama. Istovremeno, učesnice su ukazale na razlike u institucionalnim kapacitetima i pravnim odgovorima među zemljama, čime se dodatno naglašava značaj regionalne saradnje, razmene dobrih praksi i snažnijih standarda dokumentovanja.

2.4 Etička pitanja

Sve istraživačke aktivnosti su sprovedene u skladu sa etičkim i rodno osetljivim načelima istraživanja. Učešće je bilo dobrovoljno, poverljivo i anonimizovano, dok su stručni sagovornici sa kojima su vođeni intervjui, kao i novinarke konsultovane za ilustrativne studije slučaja, u izveštaju navedeni pod svojim imenom. Posebna pažnja je posvećena zaštiti učesnica koje su govorile o iskustvima uznemiravanja, zastrašivanja ili drugih oblika zlostavljanja. Tokom celog procesa istraživanja, uloženi su napori da se minimizira rizik od stigmatizacije, diskriminacije ili ponovne traumatizacije.

2.5 Profil ispitanica u anketi

Anketa je obuhvatila 54 novinarke i žene koje rade u medijskom sektoru širom Kosova.
Među ispitanicima, 47 se identifikovalo kao kosovske Albanke, četiri kao Srpkinje, dve kao Romkinje i jedna kao Turkinja. Većina ispitanica (81%) je radila na televiziji ili u onlajn medijima, dok su ostale radile na radiju, društvenim medijima ili kao frilenserke novinarke. Skoro dve trećine (64%) je obavljalo reporterske ili uredničke poslove srednjeg nivoa, dok je 5% bilo na višim uredničkim ili rukovodećim pozicijama.

2.6 Ograničenja

Nalaze predstavljene u ovom izveštaju treba tumačiti u svetlu metodološkog obima studije. Anketa pruža uvid u iskustva i percepcije učesnica, ali nije zamišljena kao statistički reprezentativan uzorak svih novinarki i žena koje rade u medijskom sektoru na Kosovu. Slično tome, kvalitativni intervjui i diskusija u fokus grupi pružaju kontekstualno razumevanje i ilustrativne perspektive, a ne zaključke na nivou populacije. Korišćenje višestrukih istraživačkih metoda je imala za cilj da ojača kredibilitet nalaza putem metodološke triangulacije.

Pored toga, relativno mali broj ispitanica iz pojedinačnih nevećinskih zajednica i drugih podgrupa ne omogućava robustnu analizu na nivou zajednice niti intersekcionalnu analizu. Tamo gde su podaci prikazani po podgrupama, njih treba tumačiti isključivo kao deskriptivne, a prikazani su na način koji štiti poverljivost i anonimnost učesnica.

3.

Kontekst: Novinarke i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu

3.1. Žene u novinarstvu na Kosovu

Žene igraju značajnu ulogu u medijskom sektoru na Kosovu. Prema podacima Udruženja novinara Kosova (UNK), približno 65% članova su žene, što odražava snažnu zastupljenost žena unutar udruženja. UNK takođe primećuje sve veći broj žena koje se opredeljuju za studije novinarstva i karijeru u medijskom sektoru.

Međutim, numerička zastupljenost ne mora nužno da znači jednak uticaj, rukovodeću ulogu ili institucionalnu zaštitu. Novinarke se i dalje suočavaju sa izazovima u svom profesionalnom okruženju, uključujući seksističke komentare, profesionalnu diskreditaciju, pritiske urednika ili izvora, onlajn uznemiravanje povezano sa njihovim izveštavanjem, kao i ograničene interne mehanizme u redakcijama za prijavljivanje ili rešavanje takvih incidenata. Zainteresovane strane konsultovane tokom ovog istraživanja su takođe istakle zabrinutost u vezi sa učešćem žena na višim uredničkim i rukovodećim pozicijama, kao i na potrebu jačanja institucionalne podrške unutar medijskih organizacija.

3.2. Profesionalni rizici i radno okruženje

Kao i njihove muške kolege, novinarke redovno izveštavaju iz politički osetljivih i visokorizičnih sredina, uključujući proteste, bezbednosne operacije i područja pojačanih tenzija. Ovaj izveštaj ne predstavlja izloženost takvim okruženjima kao fenomen specifičan za žene. Umesto toga, ističe da kada su novinarke meta u ovim kontekstima, one mogu istovremeno biti izložene i rodno specifičnim oblicima zastrašivanja, uključujući seksualizovano uznemiravanje, napade na reputaciju, ugrožavanje privatnosti i onlajn zlostavljanje usmereno na njihov privatni život ili profesionalni kredibilitet.

> Ovi rizici su postali posebno vidljivi tokom protesta i bezbednosnih incidenata na severu Kosova u maju i junu 2023, kada je nekoliko novinarki bilo izloženo zastrašivanju, pretnjama, fizičkim napadima i drugim oblicima pritiska dok su izveštavale sa terena[3]. Pored neposredne fizičke opasnosti, neki incidenti su takođe izazvali zabrinutost u vezi digitalne bezbednosti, zaštite izvora i privatnosti, uključujući slučajeve u kojima novinarke nakon napada nisu mogle da dobiju nazad svoje mobilne telefone, čime su potencijalno bili izloženi poverljivi izvori, lični podaci i profesionalna komunikacija.

Iako takvi rizici mogu uticati na novinare bez obzira na rod, oni mogu dobiti izrazitu rodnu dimenziju kada se kombinuju sa seksualizovanim uznemiravanjem[4], napadima na reputaciju, doksingom[5] i pretnjama[6]

[3] Dokumentovani slučajevi uključuju napade na Veneru Xhoxhaj, Sarandu Ramaj i Doruntinu Thaçi, uz druge incidente koji se tiču novinarki, a koje je UNK zabeležilo sredinom juna 2023.

[4] Za potrebe ovog izveštaja, uznemiravanje se odnosi na ponovljeno ili ciljano postupanje, na internetu ili van njega, kojim se novinarka ili žena okrenuta javnosti zastrašuje, ponižava, kojim joj se preti ili joj se stvara neprijateljsko okruženje zbog njenog rada, javne vidljivosti, roda ili pretpostavljenih stavova. Seksualizovane kampanje blaćenja se odnose na koordinisane ili ponovljene pokušaje diskreditovanja žene korišćenjem lažnog, obmanjujućeg, ponižavajućeg ili insinuirajućeg seksualnog sadržaja, uključujući napade na njen moral, izgled, privatni život, veze ili telo, umesto bavljenja njenim profesionalnim radom ili javnim istupima.

[5] Doksing se odnosi na objavljivanje ili deljenje privatnih ili identifikacionih podataka o nekoj osobi, kao što su brojevi telefona, kućne adrese, lične fotografije, podaci o porodici ili podaci o radnom mestu, bez njene saglasnosti i često sa ciljem da se ta osoba izloži uznemiravanju, zastrašivanju ili daljem zlostavljanju.

[6] Ova formulacija se odnosi na rodno zasnovane pretnje i zastrašivanje koji prevazilaze kritiku profesionalnog rada i umesto toga ciljaju ličnu bezbednost žena, njihov telesni integritet, članove porodice, privatne odnose, reputaciju ili pretpostavljeni moralni i

usmerenim na privatni život žena, njihove porodice, telo ili profesionalni kredibilitet. Ovi događaji pokazuju da pretnje novinarkama na Kosovu nisu ograničene samo na digitalnu sferu, već mogu uticati i na njihovu fizičku bezbednost, privatnost, zaštitu izvora i sposobnost da obavljaju svoje profesionalne dužnosti.

3.3. Zašto su rodno zasnovane dezinformacije važne

Novinarke i druge žene aktivne u javnom životu se sve češće susreću sa pogrešnim informacijama[7] i dezinformacijama[8] koje se oslanjaju na rodne stereotipe i diskriminatorne narative. Takav sadržaj može biti usmeren na profesionalnu kompetentnost žena, njihov lični integritet, izgled, moral, porodične uloge ili pretpostavljenu političku pripadnost, što ima za posledicu podrivanje njihovog kredibiliteta i obeshrabrivanja njihovog učešća u javnoj raspravi.

Na Kosovu, ovi narativi često pojačavaju štetne stereotipe koji pogađaju žene u novinarstvu, politici, civilnom društvu i drugim vidljivim javnim ulogama. Pored uticaja na pojedinačne žene, rodno zasnovane dezinformacije mogu doprineti širim obrascima isključivanja tako što obeshrabruju građansko učešće, učvršćuju diskriminatorne društvene norme i slabe kvalitet javnog diskursa.

U tom smislu, ovaj izveštaj razmatra iskustva novinarki i žena zaposlenih u medijskom sektoru na Kosovu, analizira odabrane ilustrativne slučajeve i utvrđuje institucionalne i političke mere koje mogu doprineti jačanju bezbednosti novinarki, rodne ravnopravnosti i otpornosti na rodno zasnovane dezinformacije.

profesionalni legitimitet.

[7] Pogrešne informacije se odnose na lažne, netačne ili obmanjujuće informacije koje se šire bez obzira na to da li postoji namera da se nanese šteta. U ovom izveštaju, pojam se koristi za opisivanje netačnog ili obmanjujućeg sadržaja koji može uticati na to kako javnost razume uloge, prava, kredibilitet ili učešće žena u javnom životu.

[8] Dezinformacije se odnose na lažne, obmanjujuće ili manipulisane informacije koje se namerno stvaraju ili šire sa ciljem obmanjivanja, nanošenja štete, diskreditacije ili manipulisanja pojedincima, grupama ili javnom raspravom. U ovom izveštaju, pojam se koristi posebno u vezi sa narativima usmerenim protiv novinarki, javnih ličnosti, aktivistkinja ili pitanja rodne ravnopravnosti.

4.

Pravni i politički okvir

4.1 Međunarodni pravni okvir

Međunarodni instrumenti za ljudska prava pružaju normativni okvir za sprečavanje i rešavanje nasilja nad ženama, uključujući oblike nasilja omogućene digitalnim tehnologijama. Dva instrumenta su posebno relevantna za predmet ovog izveštaja: Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija).

Iako ovi instrumenti ne uređuju izričito zaštitu novinara već utvrđuju obaveze javnih organa da sprečavaju, istražuju i reaguju na nasilje nad ženama u različitim sferama života, uključujući postupanje do kojeg dolazi putem digitalnih tehnologija i u onlajn okruženju.

Istanbulska konvencija se direktno primenjuje na Kosovu u skladu sa članom 22 Ustava[9]. Njene odredbe su stoga relevantne kada se razmatraju oblici nasilja koje omogućava tehnologija koji pogađaju novinarke i druge žene aktivne u javnom životu. Posebno, član 17 Konvencije[10] naglašava ulogu medija i sektora informaciono-komunikacionih tehnologija u promociji politika i praksi koje doprinose sprečavanju nasilja nad ženama.

> Grupa eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO), nezavisno telo za praćenje osnovano na osnovu Istanbulske konvencije, takođe je ukazala na sve izraženiju digitalnu dimenziju nasilja nad ženama. U svojoj Opštoj preporuci br. 1 o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama, GREVIO napominje da se nasilje koje omogućava tehnologija, uključujući onlajn uznemiravanje i druge oblike rodno zasnovanog zlostavljanja, i dalje se u značajnoj meri ne prijavljuje dovoljno i često se neadekvatno tretira postojećim institucionalnim mehanizmima zaštite[11].

4.2 Kosovski pravni okvir

Kosovo je uspostavilo pravni i politički okvir usmeren na promovisanje rodne ravnopravnosti i zaštitu žena od nasilja i diskriminacije. Relevantni domaći instrumenti uključuju Zakon o ravnopravnosti polova, Zakon o sprečavanju i zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja, zajedno sa širim domaćim strategijama i politikama koje se bave rodnom ravnopravnošću, nasiljem nad ženama, bezbednošću novinara i odgovornošću medija.

Posmatrani zajedno, ovi instrumenti čine važan okvir za zaštitu žena od diskriminacije i nasilja, istovremeno promovišući jednakost i učešće u javnom životu. Iako ne uređuju posebno rodno zasnovane dezinformacije

[9] Rezniqi, Arrita. (2022). *Istanbulska konvencija u presudama sudova na Kosovu*. Kosovski institut za pravdu (KLI). Dostupno na: https://kli-ks.org/wp-content/uploads/2023/03/The-Istanbul-Convention-in-the-verdicts-of-courts-in-Kosovo_ENG.pdf (pristupljeno jula 2026).

[10] Član 17. Istanbulske konvencije se odnosi na učešće privatnog sektora, sektora informaciono-komunikacionih tehnologija i medija u sprečavanju nasilja nad ženama. Poziva države da ohrabre ove aktere da, uz poštovanje slobode izražavanja i nezavisnosti medija, učestvuju u izradi politika, smernica i samoregulatornih standarda kojima se sprečava nasilje nad ženama i unapređuje poštovanje dostojanstva žena.

[11] GREVIO. (2021). *Opšta preporuka br. 1 o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama*. Grupa stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO), Savet Evrope Usvojena 20. oktobra 2021. Dostupno na: https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147 (pristupljeno jula 2026).

koje pogađaju novinarke, isti utvrđuju načela relevantna za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja[12], unapređenje ravnopravnosti i jačanje institucionalnih odgovora u slučajevima kada su žene izložene zlostavljanju omogućenom tehnologijom.

4.3 Razvoj evropskih politika

Institucionalni napori Kosova za jačanje zaštite od rodno zasnovanog nasilja se odvijaju i u širem evropskom političkom okruženju. Evropske inicijative, uključujući Preporuku EU 2021/1534[13] o zaštiti, bezbednosti i osnaživanju novinara i drugih medijskih radnika i Direktivu (EU) 2024/1385[14], kao i okvir Akta o digitalnim uslugama i Kodeks ponašanja o dezinformacijama, o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, pružaju dodatne smernice za razvoj institucionalnih odgovora na nasilje omogućeno tehnologijom i za unapređenje mehanizama zaštite žena.

Ovi novouspostavljeni evropski standardi[15] pružaju važne smernice za jačanje institucionalnih odgovora na nasilje nad ženama omogućeno tehnologijom. U kontekstu usklađivanja kosovskih institucija sa relevantnim standardima Evropske unije i širim evropskim političkim okvirima, isti podstiču unapređenje mehanizama prijavljivanja, institucionalne koordinacije, usluga podrške žrtvama i bezbednijeg radnog okruženja za žene, uključujući žene zaposlene u medijskom sektoru. Iako ovi instrumenti nisu direktno obavezujući na Kosovu, isti predstavljaju važnu referencu za zakonodavni i politički razvoj.

4.4 Obaveze Kosova u politikama

Okvir politika na Kosovu takođe prepoznaje značaj saradnje između javnih institucija, medijskih organizacija, novinarskih udruženja i civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama i unapređenju rodne ravnopravnosti. Relevantni dokumenti politika, uključujući kosovsku Strategiju za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama (2022–2026)[16] i raniji kosovski Program za rodnu ravnopravnost (2020–

[12] Za potrebe ovog izveštaja, rodno zasnovano nasilje (RZN) se odnosi na nasilje, štetu, zlostavljanje ili zastrašivanje usmereno protiv osobe zbog njenog roda ili koje nesrazmerno pogađa osobe određenog roda. Ovo obuhvata oblike zlostavljanja oflajn i one omogućene tehnologijom, uključujući pretnje, seksualno uznemiravanje, onlajn uznemiravanje, doksing, seksualizovane kampanje blaćenja i napade na reputaciju koji pogađaju novinarke i žene u medijima.

[13] Evropska komisija. (2021). *Preporuka Komisije (EU) 2021/1534 od 16. septembra 2021. o obezbeđivanju zaštite, bezbednosti i osnaživanja novinara i drugih medijskih stručnjaka u Evropskoj uniji*. Službeni list Evropske unije. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj/eng (pristupljeno jula 2026).

[14] Evropski parlament i Savet Evropske unije. (2024). *Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. maja 2024. o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*. Službeni list Evropske unije. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/eng (pristupljeno jula 2026).

[15] Za potrebe ovog izveštaja, „novi evropski standardi o dezinformacijama" se prvenstveno odnose na okvir Akta EU o digitalnim uslugama i Kodeks ponašanja o dezinformacijama. Akt o digitalnim uslugama utvrđuje obaveze onlajn platformi da stvore bezbednije i transparentnije onlajn okruženje, između ostalog i kroz suzbijanje sistemskih pretnji povezanih sa štetnim i nezakonitim sadržajem. Kodeks prakse o dezinformacijama, osnažen 2022. i integrisan u okvir Akta o digitalnim uslugama 2025, kao Kodeks ponašanja o dezinformacijama, utvrđuje obaveze za onlajn platforme, pretraživače, oglašivače, proveravače činjenica, istraživače i aktere civilnog društva u oblastima kao što su ukidanje prihoda od dezinformacija, transparentnost političkog oglašavanja, saradnja sa proveravačima činjenica, osnaživanje korisnika i pristup podacima za istraživače.

[16] Ministarstvo pravde. (2022). *Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022–2026*. Vlada Republike Kosovo. Dostupno na: https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/08/ENG-Strategjia-Kombetare-per-Mbrojtje-nga-Dhuna-ne-Familje-dhe-Dhuna-ndaj-Grave-2022-2026.pdf (pristupljeno jula 2026).

2024)[17], podstiču mere kao što su izrada politika za sprečavanje uznemiravanja u redakcijama, jačanje medijske pismenosti i promovisanje rodno osetljive profesionalne prakse.

Iz regionalnog konteksta, tematski izveštaj evaluacije Grupe stručnjaka Saveta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO)[18] iz 2024. za Albaniju ističe značaj veće institucionalne transparentnosti i efikasnih mehanizama za rešavanje postupanje po žalbama u suzbijanju štetnog rodno obojenog sadržaja i nasilja omogućenog tehnologijom.

[17] Agencija za rodnu ravnopravnost. (2020). *Kosovski Program za rodnu ravnopravnost 2020–2024*. Kancelarija premijera, Vlada. Dostupno na: https://www.prishtinaonline.com/uploads/programi_i_kosoves_per_barazi_gjinore_2020-2024_-_anglisht.pdf (pristupljeno jula 2026).

[18] Grupa stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO). (2024). *Izgradnja poverenja pružanjem podrške, zaštite i pravde: Prvi tematski izveštaj evaluacije za Albaniju (GREVIO(2024)6)*. Savet Evrope. Dostupno na: https://www.ecoi.net/en/document/2116954.html (pristupljeno avgust 2026).

5.

Nalazi istraživanja

Ovo poglavlje predstavlja glavne nalaze istraživanja, oslanjajući se na dokaze iz kvantitativne ankete, kvalitativnih intervjua i diskusije u fokus grupi. Anketa pruža kvantitativni uvid u iskustva i percepcije novinarki i žena zaposlenih u medijskom sektoru koje su učestvovale u istraživanju, dok kvalitativno istraživanje nudi dodatni kontekst i ilustrativne primere koji pomažu da se objasne uočeni obrasci.

5.1 Izloženost onlajn zlostavljanju i rodno zasnovanim dezinformacijama

Nalazi ankete ukazuju da su onlajn zlostavljanje, uznemiravanje i rodno zasnovane dezinformacije značajan problem među novinarkama i učesnicama u anketi, koje su zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu. Od 54 ispitanice, njih 61% (33 ispitanice) je navelo da su iskusile onlajn zlostavljanje ili uznemiravanje u vezi sa svojim profesionalnim radom. Među onima koje su prijavile takva iskustva, polovina (približno 17 ispitanica) je navela da je takođe bila meta lažnih ili obmanjujućih narativa koji su zloupotrebljavali njihov rod, uključujući napade na njihov profesionalni kredibilitet, moral, izgled, privatni život ili pretpostavljenu političku pripadnost.

Intervjuisane učesnice i one u fokus grupi su takođe opisale rodno zasnovane dezinformacije kao izazov koji se ponavlja, naročito kada žene izveštavaju o politici, korupciji, rodnoj ravnopravnosti ili drugim temama koje se doživljavaju kao društveno ili politički osetljive.

> *„Kada jednom postaneš vidljiva kao novinarka, napadi više nisu usmereni na tvoj rad - usmereni su na to ko si kao žena".*
>
> **(Ispitanica u anketi)**

Ovi nalazi ukazuju da rodno zasnovane dezinformacije prevazilaze kritiku novinarskog rada i da su često usmerene na žene zbog njihovog roda i javne vidljivosti.

5.2 Karakteristike rodno zasnovanih dezinformacija

Ispitanice su opisale rodno zasnovane dezinformacije kao prvenstveno usmerene na njihov lični integritet, a ne na sadržaj njihovog izveštavanja. Lažni ili obmanjujući narativi su često dovodili u pitanje moral žena, njihov bračni ili partnerski status, profesionalnu nezavisnost ili lični kredibilitet. Među ispitanicama koje su se suočile sa rodno zasnovanim dezinformacijama, njih 38% je navelo da su napadi obuhvatali i omalovažavajuće komentare o njihovom fizičkom izgledu, čime su dodatno učvršćivani seksistički stereotipi i pokušaji podrivanja njihovog profesionalnog legitimiteta.

Učesnice fokus grupe su iznele primedbu da je kritika često brzo prelazila sa novinarskog rada na lične napade, naročito kada su žene izveštavale o politički osetljivim pitanjima ili temama koje se odnose na rodnu ravnopravnost.

> *„Oni ne diskutuju o priči. Napadaju tvoj izgled, tvoj karakter ili impliciraju da si nečije „oruđe"".*
>
> **(Učesnica fokus grupe – televizijska novinarka)**

Nalazi pokazuju da rodno zasnovane dezinformacije često kombinuju pogrešne informacije sa ličnim napadima, seksualizovanim narativima i štetom po reputaciju, sa ciljem dikreditacije žena umesto bavljenja sadržajem njihovog izveštavanja.

5.3 Uticaj na profesionalno učešće i dobrobit

Istraživanje pokazuje da iskustva sa rodno zasnovanim dezinformacijama imaju značajne profesionalne i lične posledice za novinarke koje su učestvovale u istraživanju.

Više od jedne trećine ispitanica (19 žena) je izjavilo da su odbile pozive za učešće u političkim talk-šou emisijama ili javnim debatama zbog prethodnih iskustava onlajn zlostavljanja ili straha od budućeg uznemiravanja. Nekoliko ispitanica je takođe opisalo izbegavanje tema kao što su politika, rodna ravnopravnost, korupcija ili ljudska prava, jer su očekivale rodno zasnovane napade.

Jedna ispitanica je objasnila da je nakon što je izveštavala o slučaju femicida dobijala anonimne pretnje i uvredljiv onlajn sadržaj, što ju je nekoliko meseci obeshrabrivalo da se bavi istraživačkim novinarstvom. Druga učesnica je navela da joj je urednik savetovao da izbegava izveštavanje o rodnim temama, jer takve teme privlače onlajn neprijateljstvo.

> *„Prestala sam da prihvatam pozive za debate. Ne vredi po cenu psihičkog opterećenja".*
>
> **(Ispitanica u anketi)**

Anketa je takođe pokazala da je blizu polovine ispitanica (48%) navelo dugoročnije posledice po svoju dobrobit i profesionalnu motivaciju. Ispitanice su opisivale stres, anksioznost, sagorevanje, izolaciju i nespremnost da objavljuju pod sopstvenim potpisom. Nekoliko učesnica je napomenulo da su ponovljeno onlajn zlostavljanje, u kombinaciji sa ograničenom institucionalnom podrškom, umanjili njihovo samopouzdanje i motivaciju da učestvuju u javnoj raspravi.

5.4 Institucionalna podrška i mehanizmi prijavljivanja

Ispitanice su upitane kojim institucijama bi se najpre obratile nakon iskustva onlajn zlostavljanja ili rodno zasnovanih dezinformacija. Udruženje novinara Kosova (UNK) se izdvojilo kao institucija koju su ispitanice najčešće navodile, pri čemu ju je 46 od 54 ispitanice uvrstilo među izvore podrške kojima bi se obratile. Kosovska policija bila je druga najčešće pominjana institucija.

Nasuprot tome, relativno mali broj ispitanica je naveo da bi incidente prijavile tužilaštvu ili sudovima, što odražava ograničeno poverenje u postojeće institucionalne odgovore na onlajn zlostavljanje i rodno zasnovane dezinformacije. Nekoliko ispitanica je objasnilo i da su odlučile da incidente ne prijave formalno jer su strahovale da njihove prijave neće biti shvaćene ozbiljno ili zato što su želele da izbegnu dodatnu uznemirenje.

> *„UNK je jedino mesto gde osećam da će neko zaista saslušati i reagovati".*
>
> **(Učesnica fokus grupe – onlajn medij)**

Nalazi ukazuju da profesionalna udruženja trenutno igraju značajnu ulogu u pružanju podrške novinarkama izloženim onlajn zlostavljanju, dok izgleda da ispitanice ređe koriste formalne mehanizme prijavljivanja.

5.5 Okruženje u redakcijama i organizaciona podrška

Među ispitanicama u anketi, većina je obavljala reporterske ili uredničke poslove srednjeg nivoa, dok ih je srazmerno malo bilo na višim uredničkim ili rukovodećim pozicijama. Ispitanice su takođe navele ograničenu institucionalnu podršku unutar medijskih organizacija kada su suočene sa onlajn zlostavljanjem ili rodno zasnovanim dezinformacijama.

Samo 22% ispitanica (12 žena) je navelo da njihova redakcija ima interni mehanizam ili protokol za prijavljivanje uznemiravanja ili dezinformacionih napada. Mnoge učesnice su opisale da se oslanjaju na neformalnu podršku kolega, a ne na formalne organizacione procedure.

Nekoliko ispitanica smatra da odsustvo rodno osetljivih politika u redakcijama i određenih mehanizama prijavljivanja doprinosi kulturi u kojoj se žene često nose same sa onlajn zlostavljanjem.

> *„Odluke donose muškarci koji nikada nisu doživeli ovu vrstu zlostavljanja".*
>
> **(Učesnica fokus grupe – urednica)**

5.6 Digitalne platforme i informacioni prostor

Facebook je identifikovan kao platforma na kojoj su se ispitanice najčešće susretale sa rodno zasnovanim dezinformacijama i zlostavljačkim sadržajem. Ukupno 81% ispitanica je navelo Facebook kao glavnu platformu na kojoj se takav sadržaj pojavljivao, a slede Instagram (44%) i TikTok (33%). Twitter/X i YouTube su ređe spominjani, iako je nekoliko ispitanica primetilo da se sadržaj nastao na Facebooku često dodatno širio preko više platformi.

Ovi nalazi su u skladu sa širim međunarodnim istraživanjem[19] koje identifikuje platforme društvenih mreža kao ključne prostore za širenje i pojačavanje rodno zasnovanog zlostavljanja usmerenog protiv novinarki i javnih ličnosti.

5.7 Prioriteti ispitanica za delovanje

Ispitanice u anketi su dosledno isticale potrebu za jačim institucionalnim i organizacionim odgovorima na rodno zasnovane dezinformacije koje pogađaju novinarke. Učesnice su istakle značaj delotvornih mehanizama prijavljivanja, veće institucionalne odgovornosti, snažnije podrške u redakcijama, javne osude rodno zasnovanih napada od strane političkih aktera, kao i unapređenih mera zaštite novinarki izloženih onlajn zlostavljanju.

Nekoliko ispitanica je takođe naglasilo značaj stvaranja bezbednijeg radnog okruženja koje novinarkama omogućava da u potpunosti učestvuju u javnoj raspravi bez straha od zastrašivanja ili uznemiravanja.

> *„Od nas se očekuje da budemo neustrašive u izveštavanju, ali smo prepuštene same sebi kada počnu napadi".*
>
> **(Ispitanica u anketi)**

Uopšteno, nalazi pokazuju da novinarke koje su učestvovale u istraživanju doživljavaju rodno zasnovane dezinformacije ne samo kao pitanje onlajn zlostavljanja, već i kao izazov koji utiče na profesionalno učešće, ličnu dobrobit, poverenje u institucije i šire medijsko okruženje.

[19] Posetti, Julie, & Shabbir, Nabeelah (Eds.). (2022). *The Chilling: A Global Study of Online Violence Against Women Journalists*. Međunarodni centar za novinare (ICFJ) i UNESKO. Dostupno na: https://www.icfj.org/sites/default/files/2022-11/ICFJ_UNESCO_The%20Chilling_2022_1.pdf (pristupljeno jula 2026).

6.

Trendovi i sistemski obrasci

Nalazi istraživanja i pregledani materijal ukazuju da rodno zasnovane dezinformacije koje pogađaju novinarke na Kosovu čine deo šireg i dugotrajnijeg obrasca mizoginih narativa, onlajn zlostavljanja i pokušaja diskreditovanja žena aktivnih u javnom životu. Iako raspoloživi dokazi ne pružaju sistematsko longitudinalno merenje promena između 2015. i 2025, pregledani slučajevi, intervjui sa akterima i relevantne publikacije ukazuju da se raspon narativa usmerenih protiv žena vremenom proširio.

Ranije dokumentovani slučajevi su često povezani sa seksističkim stereotipima, rodno zasnovanim nasiljem ili napadima na lični integritet žena. Noviji primeri razmatrani za potrebe ovog izveštaja obuhvataju i narative o reproduktivnim pravima, rodnoj ravnopravnosti, pravima LGBTIQ+, seksualnom obrazovanju i legitimitetu novinarki, aktivistkinja i javnih ličnosti. Ova dešavanja ukazuju da se napadi usmereni protiv pojedinih žena sve više prepliću sa širim antirodnim narativima koji rodnu ravnopravnost i prava žena prikazuju kao pretnju porodici, veri, tradiciji ili kolektivnom identitetu.

6.1 Strukturni i sociokulturni pokretači

Rodno zasnovane dezinformacije se ne mogu razumeti odvojeno od širih strukturnih i sociokulturnih uslova. Prema rečima Vlorë Tuzi-Nushi, šefice kancelarije UN Women na Kosovu, duboko ukorenjene patrijarhalne norme i rodni stereotipi i dalje utiču kako javnost doživljava uloge i legitimitet žena u javnom životu[20]. Takve norme mogu pozicionirati muškarce kao prirodne vođe i javne aktere, dok žene bliže vezuju za privatne uloge, uloge podrške i porodične uloge.

U ovom okruženju, žene koje preuzimaju vidljive uloge u novinarstvu, politici, aktivizmu ili javnoj raspravi mogu lakše biti izložene narativima koji dovode u pitanje njihov autoritet, nezavisnost, kompetentnost, moral ili pravo na učešće. Rodno zasnovane dezinformacije stoga mogu pojačati postojeće nejednakosti oslanjajući se na poznate stereotipe i prilagođavajući ih savremenoj političkoj i digitalnoj komunikaciji.

Nalazi istraživanja ukazuju i na to da lična cena vidljivosti može biti značajna. Ispitanice u anketi i učesnice fokus grupe su opisale nespremnost da učestvuju u javnim raspravama, izbegavanje osetljivih tema, anksioznost, smanjenu profesionalnu motivaciju i druge oblike autocenzure. Ova iskustva pokazuju da se posledice rodno zasnovanih dezinformacija protežu izvan pojedinačne štete po reputaciju i mogu uticati i na učešće žena u novinarstvu i javnom životu.

6.2 Antirodni i mizogini narativi

Intervjui sa akterima su identifikovali antirodne narative kao značajan kontekstualni činilac koji utiče na novinarke i aktivistkinje. Prema rečima Leonide Molliqaj iz NVO QIKA, takvi narativi se često predstavljaju kao odbrana „tradicionalnih vrednosti", dok se rodna ravnopravnost, prava žena, seksualno obrazovanje i prava LGBTIQ+ prikazuju kao pretnja porodici, veri ili kolektivnom identitetu[21].

[20] Tuzi-Nushi, V. (2025). Intervju sa UN Women Kosovo, upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

[21] Molliqaj, L. (2025). Intervju upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

Molliqaj je primetila da se ovi narativi često oslanjaju na alarmantan ili zaverenički jezik i da se mogu širiti preko anonimnih stranica, onlajn zajednica i više naloga na društvenim mrežama. U nekim slučajevima, širi ideološki narativi se potom usmeravaju na pojedine žene kroz lične napade, seksističke insinuacije, ponižavajući jezik ili sadržaj koji dovodi u pitanje njihov moral, privatni život, izgled ili profesionalni kredibilitet.

Ovaj obrazac je posebno relevantan za novinarke i aktivistkinje koje izveštavaju ili javno govore o rodno zasnovanom nasilju, reproduktivnim pravima, ravnopravnosti ili radnim pravima. Umesto da odgovore na suštinu njihovih argumenata ili izveštavanja, napadi ih prikazuju kao „radikalne", „antiporodične" ili pod uticajem stranih interesa[22]. Pregledani materijal ukazuje na to da ovakva personalizacija antirodnih narativa može doprineti zastrašivanju i obeshrabriti žene i devojke da uđu ili ostanu u novinarstvu i drugim profesijama okrenutim javnosti.

6.3 Politička kritika i napadi na profesionalni kredibilitet

Pregledani slučajevi ukazuju da politička retorika može doprineti okruženju u kojem se novinari javno diskredituju i izlažu daljem neprijateljstvu. Javni funkcioneri i politički akteri mogu legitimno kritikovati novinarski rad[23], međutim, zabrinutost nastaje kada se kritika oslanja na nepotkrepljene navode, lične napade ili narative koji novinare prikazuju kao kontrolisane od strane političkih, komercijalnih ili stranih interesa.

Neki slučajevi razmatrani za potrebe ovog izveštaja su se odnosili na novinarke čija su pitanja ili izveštavanje javno opisivani kao politički instruisani, naručeni od strane spoljnih aktera ili obavljeni u interesu vlasnika medija ili drugih aktera[24]. Takve izjave same po sebi nisu nužno rodno zasnovane, a slične optužbe mogu biti usmerene i na muške novinare. Stoga ih ne treba automatski klasifikovati kao rodno zasnovane dezinformacije.

Ipak, kada se takve tvrdnje kombinuju sa lažnim ili obmanjujućim informacijama i oslanjaju na šire stereotipe koji žene prikazuju kao osobe bez samostalnosti, autoriteta ili profesionalne kompetentnosti, one mogu doprineti obrascima rodno zasnovane delegitimizacije. Relevantno analitičko pitanje nije samo jednostavno da li je novinar o kojem je reč žena, već da li se narativ oslanja na rodne pretpostavke ili lažne tvrdnje kako bi se podrila njena profesionalna nezavisnost.

Pregledani primeri ukazuju da javne izjave koje dovode u pitanje legitimitet novinara mogu doprineti daljem onlajn neprijateljstvu, oslabiti poverenje javnosti u novinarstvo i normalizovati lične napade na medijske profesionalce. Za novinarke, ovi rizici mogu biti dodatno uvećani kada se kritika sa njihovog izveštavanja pomeri na njihov privatni život, izgled, moral, porodične odnose ili pretpostavljene rodne uloge.

[22] Ibid.

[23] Udruženje novinara Kosova (UNK). (2025). *U.S. Department of State Report: Journalists in Kosovo Faced Pressure and Defamatory Attacks*. Dostupno na: https://UNK-ks.org/en/news/raporti-i-dash-it-gazetaret-ne-kosove-u-ballafaquan-me-presion-dhe-sulme-denigruese/ (pristupljeno jula 2026).

[24] Udruženje novinara Kosova (UNK). (2024). *Napad na medije, Priština, 27. septembar 2024*. Dostupno na: https://UNK-ks.org/en/cases/sulm-ndaj-mediave-prishtine-27.09.2024/ (pristupljeno jula 2026).

6.4 Zlostavljanje omogućeno tehnologijom i napadi na reputaciju

Istraživanje je identifikovalo ponavljajuće veze između rodno zasnovanih dezinformacija i drugih oblika zlostavljanja omogućenog tehnologijom. Ovo uključuje onlajn uznemiravanje, doksing, pretnje, kibernetičko nasilje, intimne snimke objavljene bez pristanka, manipulisane seksualne sadržaje i napade na reputaciju. Ovi oblici ponašanja se u praksi preklapaju, ali treba da ostanu analitički i pravno razgraničeni.

Rodno zasnovane dezinformacije podrazumevaju lažne, obmanjujuće ili manipulisane informacije koje zloupotrebljavaju rodne stereotipe. Uznemiravanje, pretnje, doksing i fizičko nasilje mogu pratiti takve dezinformacije, ali ih automatski ne čine. Održavanje ove razlike je važno za tačno opisivanje pojedinačnih slučajeva i za utvrđivanje toga koji institucionalni ili pravni odgovor može biti primeren.

Prema rečima Vlore Tuzi-Nushi, nasilje omogućeno tehnologijom sve više pogađa žene na Kosovu kroz kombinaciju onlajn uznemiravanja, proganjanja, pretnji, doksinga i manipulisanog sadržaja[25]. Regionalno istraživanje UN Women je pokazalo da je 43,3% žena na Kosovu iskusilo najmanje jedan oblik nasilja omogućenog tehnologijom. Iako se ovaj podatak ne odnosi posebno na novinarke, pruža relevantan kontekst za razumevanje šireg digitalnog okruženja u kojem rade žene zaposlene u medijima.

> Pregledani slučajevi dalje pokazuju da su napadi na reputaciju često usmereni na moral žena, njihovu seksualnost, porodične odnose, izgled ili profesionalni kredibilitet. U određenim slučajevima, lažne tvrdnje ili manipulisani sadržaj se koriste uporedo sa uznemiravanjem ili otkrivanjem ličnih podataka, čime se povećavaju potencijalna šteta i rizik od daljeg zlostavljanja.

6.5 Uticaj na učešće žena i medijski pluralizam

Nalazi ankete i kvalitativnog istraživanja ukazuju da rodno zasnovane dezinformacije i srodni oblici zlostavljanja mogu uticati na spremnost žena da učestvuju u javnoj raspravi[26], izveštavaju o osetljivim temama ili održavaju vidljiv profesionalni profil[27]. Ispitanice su opisale odbijanje poziva na političke debate, izbegavanje pojedinih oblasti izveštavanja, privremeno povlačenje iz istraživačkog rada ili nespremnost da objavljuju pod svojim imenom.

[25] Tuzi-Nushi, V. (2025). Intervju sa UN Women Kosovo, upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

[26] Media Freedom Coalition. (2025). *Media Freedom Coalition Statement on the International Day to End Impunity for Crimes Against Journalists*. Dostupno na: https://mediafreedomcoalition.org/joint-statement/2025/mfc-statement-on-idei-2025/ (pristupljeno jula 2026).

[27] Rashiti, Valmira. (2025). *Mapiranje rodno dezinformacija na Zapadnom Balkanu: Kosovo*. Reporting Diversity Network. Dostupno na: https://www.reportingdiversity.org/wp-content/uploads/2025/07/Gendered_Disinformation_KS_fin.pdf (pristupljeno jula 2026).

Prema Fluturi Kusari, dugotrajni onlajn napadi mogu učiniti da lična cena javnog delovanja postane sve teža za novinarke i aktivistkinje. Ona je naglasila da ponovljeno uznemiravanje, dezinformacije, pretnje i lični napadi mogu obeshrabriti žene da uđu ili ostanu u novinarstvu i javnoj raspravi[28].

Ove posledice prevazilaze pojedine žene koje su meta napada. Kada novinarke smanje svoju javnu vidljivost ili izbegavaju određene teme, može se suziti i raspon predstavljenih perspektiva u medijima[29]. Nalazi stoga ukazuju na moguću vezu između rodno zasnovanih dezinformacija, slobode izražavanja žena, novinarskog učešća i medijskog pluralizma.

6.6 Izazovi implementacije

Kosovske institucije raspolažu primenljivim pravnim i političkim okvirom koji uređuje rodnu ravnopravnost, nasilje nad ženama, privatnost, zaštitu ličnih podataka, bezbednost novinara i pojedine oblike protivpravnog postupanja na internetu. Međutim, intervjui i pregledani materijal ukazuju da praktično sprovođenje ovog okvira ostaje neujednačeno.

Prema Fluturi Kusari, postojeći pravni mehanizmi, uključujući krivičnopravne odredbe i građanskopravna sredstva u vezi sa klevetom, mogu pružiti puteve zaštite u slučajevima u kojima postupanje ispunjava obeležja odgovarajućeg krivičnog dela ili pravne povrede. Ona je ipak istakla zabrinutosti u vezi sa prikupljanjem dokaza, razumevanjem zlostavljanja omogućenog tehnologijom u institucijama i ozbiljnošću sa kojom policija i tužilaštvo pristupaju dugotrajnom onlajn uznemiravanju u kojem su pogođene novinarke[30].

Ova zapažanja ne treba shvatiti tako da su rodno zasnovane dezinformacije same po sebi jedinstveno ili jasno određeno krivično delo. U zavisnosti od činjenica pojedinačnog slučaja, relevantno ponašanje može obuhvatati pretnje, proganjanje ili uznemiravanje koje dostiže odgovarajući pravni prag, protivpravno razotkrivanje ličnih podataka, intimne snimke objavljene bez pristanka, manipulisane seksualne sadržaje, klevetu, diskriminatorno postupanje ili postupanje motivisano mržnjom, odnosno štetan ali dozvoljen govor. Odgovarajući institucionalni odgovor će stoga zavisiti od primenljivog pravnog okvira i mandata konkretne institucije.

Istraživanje ukazuje i na praznine u sprovođenju unutar medijskih organizacija. Ispitanice u anketi su navele ograničen pristup internim mehanizmima prijavljivanja, imenovanim osobama za kontakt ili formalnim protokolima redakcija za reagovanje na uznemiravanje i dezinformacione napade. Navedeno može učiniti da novinarke budu zavisne od neformalne podrške kolega ili profesionalnih udruženja.

Inicijative na Kosovu, uključujući Mrežu kosovskih novinarki i rad UNK-a na bezbednosti novinara, predstavljaju važan temelj za snažniju zaštitu i podršku. Međutim, pregledani materijal ukazuje da dalji napredak zavisi od doslednijeg sprovođenja, jasnijih institucionalnih nadležnosti, boljeg dokumentovanja slučajeva, snažnijih procedura u redakcijama i veće koordinacije između javnih institucija, medijskih organizacija, novinarskih udruženja, civilnog društva i tehnoloških platformi

[28] Kusari, F. (2025). Intervju upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

[29] UNESKO. (2025). *CTRL + ALT + MUTE: Silencing One Woman Journalist Is Silencing a Thousand Women's Voices*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Dostupno na: https://www.unesco.org/en/articles/ctrl-alt-mute-silencing-one-woman-journalist-silencing-thousand-womens-voices (pristupljeno jula 2026).

[30] Kusari, F. (2025). Intervju upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

7.

Ilustrativni slučajevi i sistemske lekcije

Slučajevi predstavljeni u ovom poglavlju ilustruju različite načine na koje novinarke i žene aktivne u javnom životu mogu biti izložene rodno zasnovanim dezinformacijama, onlajn uznemiravanju, pretnjama, doksingu, napadima na reputaciju i fizičkom zastrašivanju. Ovi oblici ponašanja se mogu preklapati, ali nisu međusobno zamenljivi. Shodno tome, slučajevi se analiziraju prema prirodi ponašanja o kojem je reč, raspoloživim dokazima o lažnim ili obmanjujućim informacijama, rodnim elementima napada i širem institucionalnom ili sistemskom pitanju koje slučaj otvara.

UNK i Mreža novinarki Kosova su dokumentovali brojne incidente koji obuhvataju kampanje blaćenja, seksualizovane uvrede, pretnje, doksing i druge oblike zlostavljanja usmerene protiv novinarki. Veći deo takvog postupanja bio je, prema navodima, anoniman i izrazito ličan, uz fokus na izgled žena, njihov moral, privatni život, članove porodice ili profesionalni kredibilitet[31]. Dolenavedeni slučajevi stoga nisu predstavljeni kao sveobuhvatan pregled svih incidenata, već kao ilustracija rizika i institucionalnih izazova koji se ponavljaju.

7.1 Digitalno zlostavljanje i manipulisani seksualni sadržaj: slučaj AlbKings

Slučaj grupe na Telegramu, „AlbKings" iz 2024. predstavlja ozbiljan dokumentovani primer zlostavljanja omogućenog tehnologijom, koje pogađa novinarke na Kosovu. Prema izvorima navedenim u izveštaju, ova grupa, koja je okupljala više od 100.000 članova, korišćena je za širenje intimnih fotografija i ličnih podataka žena i devojaka bez njihovog pristanka[32].

Istraživačka novinarka Ardiana Thaçi-Mehmeti je izveštavala o ovoj grupi, nakon čega je njen lični broj telefona podeljen unutar grupe. Potom je primala uznemiravajuće pozive i poruke od osoba povezanih sa grupom. Učesnice su, prema navodima, razgovarali i o prikupljanju podataka o članovima njene porodice[33].

Pregledani materijal za potrebe izveštaja dalje ukazuje da su kružile manipulisane seksualne fotografije nalik na novinarke koje su izveštavale o grupi, dok su lični podaci bili praćeni lažnim i seksualizovanim tvrdnjama, uključujući navode da pojedine žene nude seksualne usluge. Dve novinarke portala KALLXO.com su takođe navodno bile meta napada nakon objavljivanja tekstova o seksualnom uznemiravanju i nasilju u porodici. Njihovi brojevi telefona su podeljeni uz poruke kojima se članovi grupe podstiču da ih kontaktiraju, što je dovelo do daljeg uznemiravanja i pretnji.

Slučaj AlbKings ilustruje nekoliko preklapajućih oblika štete: nezakonito deljenje ličnih podataka ili deljenje bez pristanka, manipulisane seksualne sadržaje, lažne seksualizovane narative, uznemiravanje i pretnje. Element rodno zasnovanih dezinformacija ogleda se posebno u korišćenju lažnih tvrdnji i manipulisanog sadržaja koji se oslanja na stereotipe o seksualnosti, moralu i reputaciji žena.

[31] Sankar, Sonia. (2025). *„Neprijateljsko i nesigurno okruženje": Kosovske novinarke se suočavaju sa uznemiravanjem na mreži i van mreže*. Nedostajuće perspektive. Dostupno na: https://missingperspectives.com/posts/kosovo-women-journalists-face-harassment/ (pristupljeno jula 2026).

[32] Telegrafi. (2024). *Kako su objavljeni brojevi telefona novinarki u grupi „AlbKings" na društvenoj mreži „Telegram"?* Dostupno na: https://telegrafi.com/en/how-were-the-phone-numbers-of-the-journalists-published-in-the-albkings-group-on-the-Telegram-social-network/ (pristupljeno jula 2026).

[33] Ibid.

Slučaj takođe pokazuje razmere i brzinu kojom štetan sadržaj može da kruži zatvorenim ili poluzatvorenim digitalnim platformama. Otvara pitanja čuvanja digitalnih dokaza, odgovornosti platformi, zaštite ličnih podataka i sposobnosti institucija da brzo reaguju na nove oblike nasilja omogućenog tehnologijom.

Slučaj AlbKings pokazuje kako se rodno zasnovane dezinformacije mogu kombinovati sa doksingom, manipulisanim seksualnim sadržajem i kolektivnim onlajn uznemiravanjem, stvarajući rizike koji zahtevaju koordinisan odgovor organa za sprovođenje zakona, organa za zaštitu podataka, digitalnih platformi, medijskih organizacija i tela za podršku novinarima.

7.2 Uznemiravanje u kontinuitetu i granice institucionalnog odgovora: slučaj Fluture Kusari

Medijska pravnica i zagovornica slobode medija Flutura Kusari je navela da je između 2021. i 2024. bila izložena dugotrajnom onlajn uznemiravanju[34]. Prema izvorima navedenim u izveštaju, korisnik društvenih mreža, prema navodima pristalica vladajuće stranke, Pokreta Samoopredeljenje, je objavio najmanje 101 objavu na Facebooku o Kusari u vezi sa njenim zalaganjem za nezavisnost i upravljanje javnim servisom[35].

Prema navodima, objave su sadržale omalovažavajući i mizogini jezik, tvrdnje o profesionalnim aktivnostima i političkom uticaju Kusari, kao i pominjanje članova njene porodice. U martu 2025. Kusari je podnela krivičnu prijavu zbog uznemiravanja i zastrašivanja usmerenog protiv nje i njene porodice.

Kosovski institut za pravdu (KLI), koji je pružio podršku u izradi prijave, opisao je ovaj slučaj kao ozbiljan dokumentovani primer dugotrajnog onlajn uznemiravanja žene aktivne u javnom životu[36]. UNK, MKN, KLI i međunarodne organizacije za slobodu medija su javno podržale Kusari i pozvale na delotvornu istragu.

Osnovno tužilaštvo je prvobitno odbacilo prijavu uz obrazloženje da objave predstavljaju komentar u vezi sa javnom ulogom Kusari. Kusari je potom uložila žalbu na tu odluku. U intervjuu vođenom za potrebe ovog izveštaja, ona je tvrdila da objave predstavljaju dugotrajno uznemiravanje koje obuhvata mizogini sadržaj, dezinformacije, pretnje i omalovažavajući jezik, a ne legitimnu kritiku[37].

> Slučaj ukazuje na poteškoću u razlikovanju zaštićenog izražavanja i kritike javne ličnosti od dugotrajnog uznemiravanja, zastrašivanja ili drugog postupanja koje može dostići odgovarajući pravni prag. Takođe pokazuje značaj procene kumulativne štete, umesto posmatranja pojedinačnih objava izolovano.

[34] Evropski savez novinara (EFJ). (2025). *Kosovo: Steadfast Support for Flutura Kusari as She Seeks Justice against Mentor Llugaliu's Harassment*. Dostupno na: https://europeanjournalists.org/blog/2025/06/20/kosovo-steadfast-support-for-flutura-kusari-as-she-seeks-justice-against-mentor-llugalius-harassment/ (pristupljeno jula 2026).

[35] Ibid.

[36] Ibid.

[37] Kusari, F. (2025). Intervju upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

7.3 Pretnje, doksing i eskalacija izvan onlajn kritike

UNK je dokumentovao nekoliko slučajeva u kojima su novinarke primile eksplicitne pretnje ili su njihovi lični podaci izloženi javnosti nakon njihovog profesionalnog izveštavanja.

Istraživačke novinarke Ardiana Thaçi-Mehmeti i Erjona Gjikolli su navodno dobile pretnje smrću putem Facebooka nakon emitovanja istraživanja o navodnoj prevari[38]. Jedna poruka je sadržala pretnju upućenu njihovoj deci. U drugom slučaju, lični broj telefona novinarke ATV-a Albine Haliti je javno podelio jedan politički akter. UNK je potom zatražila postupanje Agencije za informisanje i privatnost[39].

Ovi slučajevi nisu nužno u svakom pogledu primeri rodno zasnovanih dezinformacija. Prijavljeno postupanje obuhvata neposredne pretnje i doksing, koje treba opisati i oceniti prema odgovarajućim pravnim kategorijama. Kada su pretnje ili otkrivanje ličnih podataka praćeni lažnim tvrdnjama, seksističkim jezikom ili napadima na moral ili privatni život žena, mogu činiti i deo šireg obrasca rodno zasnovanog zlostavljanja.

Slučajevi ipak pokazuju kako kritika ili neprijateljstvo usmereni na novinarski rad mogu eskalirati u pretnje novinarima i članovima njihovih porodica ili u iznošenje ličnih podataka. Takođe ukazuju na značaj brzog institucionalnog odgovora, čuvanja dokaza i preventivnih mera zaštite.

7.4 Politička delegitimizacija i izazovi po novinarsku nezavisnost

Novinarke su se suočavale i sa javnim kritikama i ličnim napadima političkih ličnosti. U jednom slučaju, novinarka RTK-a, Blerta Foniqi-Kabashi je javno optužena da je „naručena iz inostranstva" nakon što je postavila pitanje predstavniku vladajuće stranke. U drugom slučaju, premijer Albin Kurti je na pitanje novinarke Klan Kosovo, Arbëreshë Uka, odgovorio tako što je od nje zatražio da prenese vlasniku medija da vrati sredstva koja navodno duguje Telekomu Kosova[40].

UNK je, u pojedinim slučajevima zajedno sa MKN, kritikovao takve izjave kao pokušaje diskreditovanja novinara i podrivanja njihovog profesionalnog rada. Ovi slučajevi obuhvataju političku kritiku i navode u vezi sa novinarskom nezavisnošću. Slični navodi mogu biti upućeni i novinarima muškarcima i stoga ih ne treba automatski svrstavati u rodno zasnovane dezinformacije.

Njihov značaj za ovaj izveštaj leži u širem obrascu kroz koji se mogu dovoditi u pitanje samostalnost, autoritet ili profesionalni legitimitet novinarki. Kada se takve izjave oslanjaju na lažne ili obmanjujuće tvrdnje ili na rodne pretpostavke da su žene lišene nezavisnosti ili da postupaju po nalogu drugih, one mogu doprineti rodno zasnovanim oblicima delegitimizacije.

[38] Udruženje novinara Kosova (UNK). (2023). *Pretnje upućene novinarkama Ardiana Thaçi-Mehmeti i Erjona Gjikolli*. Dostupno na: https://www.UNK-ks.org/en/cases/kercenim-ndaj-gazetareve-ardiana-thaci-mehmeti-dhe-erjona-gjikolli-prishtine-30.11.2023/ (pristupljeno jula 2026).

[39] Udruženje novinara Kosova (UNK). (2025). *Druge pretnje upućene novinarki Albini Haliti*. Dostupno na: https://UNK-ks.org/en/cases/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-albina-haliti-decan-28.09.2025/ (pristupljeno jula 2026).

[40] Udruženje novinara Kosova (UNK). (2025). *Druge pretnje upućene novinarki Arbëreshë Uka*. Dostupno na: https://UNK-ks.org/en/cases/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-arbereshe-uka-prishtine-06.08.2025/ (pristupljeno jula 2026).

Međutim, rodna dimenzija se mora utvrditi na osnovu sadržaja i konteksta svakog pojedinačnog slučaja, a ne izvoditi isključivo iz činjenice da je napadnuti novinar žena.

7.5 Fizička nesigurnost i rod kao multiplikator rizika

Tokom protesta u Severnoj Mitrovici u junu 2023, Tatjana Lazarević, glavna i odgovorna urednica portala KoSSev na srpskom jeziku, fizički je napadnuta od strane maskiranih osoba dok je izveštavala sa lica mesta[41]. Prema navedenoj dokumentaciji, napadači su pokušali da je spreče da snima, pokušali su da joj otmu mobilni telefon i vukli su je za novinarski prsluk, koji je bio jasno obeležen medijskim oznakama.

Dostupni dokazi ne potvrđuju da je sam fizički napad bio izričito rodno zasnovan. Stoga bi to prvenstveno trebalo razumeti kao napad na novinarku koja radi u visokorizičnom i politički osetljivom okruženju.

> Ipak, slučaj je relevantan jer ilustruje presek između fizičke nesigurnosti, privatnosti, zaštite izvora i rodno uslovljene ranjivosti. Novinarke koje rade u neprijateljskim sredinama mogu biti izložene istim fizičkim rizicima kao i njihove muške kolege, uz istovremenu izloženost seksualizovanim pretnjama, napadima na reputaciju ili naknadnom onlajn zlostavljanju usmerenom na njihov rod ili privatni život.

7.6 Personalizovane kampanje blaćenja i širi anti-rodni narativi

Oslanjajući se na rad QIKA sa aktivistkinjama i medijskim profesionalkama, Leonida Molliqaj je primetila da se napadi usmereni protiv žena u javnom životu sve više oslanjaju na izrazito personalizovane narative. Žene koje se zalažu za rodnu ravnopravnost mogu biti označene kao „radikalne", „antiporodične" ili kao agenti stranih interesa, pri čemu su napadi često usmereni na njihov moral, izgled, privatni život ili profesionalni legitimitet[42].

Prema Molliqaj, sadržaj se može izvlačiti iz konteksta ili širiti preko anonimnih stranica i više naloga na društvenim mrežama, na način koji pojačava štetu po reputaciju. Ovi narativi su posebno usmereni protiv žena koje javno govore o rodno zasnovanom nasilju, reproduktivnim pravima, ravnopravnosti ili radnim pravima.

Takav sadržaj treba pažljivo procenjivati. Ne predstavlja svaka uvredljiva ili mizogina izjava dezinformaciju. Pojam se primenjuje kada se lažne, obmanjujuće ili manipulisane informacije kombinuju sa rodnim stereotipima ili seksističkim narativima radi diskreditovanja žena ili obeshrabrivanja njihovog javnog delovanja.

Širi značaj ovih napada leži u njihovom mogućem obeshrabrujućem dejstvu. Kada mlade žene posmatraju kako su novinarke i aktivistkinje uzastopno izložene ličnim napadima, lažnim tvrdnjama ili seksualizovanim narativima, mogu postati manje spremne da uđu u novinarstvo, aktivizam ili druge uloge okrenute javnosti.

[41] KoSSev. (2023). *Lazarević: Udaraju tamo gde je najslabije - u medije koje i kosovska i srpska vlast targetiraju kao vinovnike zla*. Dostupno na: https://kossev.info/en/lazarevic-udaraju-tamo-gde-je-najslabije-u-medije-koje-i-kosovska-i-srpska-vlast-targetiraju-kao-vinovnike-zla/ (pristupljeno jula 2026).

[42] Molliqaj, L. (2025). Intervju upriličen za izveštaj Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu.

8.

Zaključci

Ovaj izveštaj je razmatrao način na koji rodno zasnovane dezinformacije pogađaju novinarke i žene zaposlene u medijskom sektoru na Kosovu, kombinujući kabinetsko istraživanje, kvantitativnu anketu, kvalitativne intervjue i diskusiju u fokus grupi. Iako nalaze treba tumačiti u okvirima delokruga studije, oni dosledno ukazuju da rodno zasnovane dezinformacije predstavljaju značajan izazov za učešće žena u novinarstvu i javnom životu.

Istraživanje ukazuje na to da se novinarke susreću sa kombinacijom onlajn zlostavljanja, rodno zasnovanih dezinformacija, uznemiravanja, napada na reputaciju i drugim oblicima zlostavljanja omogućenog tehnologijom, koji su često usmereni na njihov rod, lični integritet, profesionalni kredibilitet ili privatni život, a ne na sadržaj njihovog novinarskog rada. Ispitanice u anketi i učesnice kvalitativnog dela istraživanja su opisale posledice koje prevazilaze pojedinačne incidente, uključujući autocenzuru, nespremnost da učestvuju u javnoj raspravi, smanjeno profesionalno samopouzdanje i zabrinutost u pogledu institucionalne podrške.

Diskusije na regionalnom sastanku mreže SafeJournalists su dodatno pokazale da se mnogi obrasci uočeni na Kosovu — uključujući mizogine i seksualizovane napade, kolektivno onlajn uznemiravanje, političko pojačavanje neprijateljskih narativa i ograničene institucionalne odgovore — zabeleženi i širom Zapadnog Balkana, čime se naglašava značaj kontinuirane regionalne saradnje i razmene dobrih praksi.

Izveštaj dalje ilustruje da se rodno zasnovane dezinformacije retko dešavaju izolovano. U praksi, često se prepliću sa širem oblicima onlajn zlostavljanja uključujući pretnje, doksing, slike manipulisanog seksualnog sadržaja, uznemiravanje i političku delegitimizaciju. Iako ovi oblici ponašanja treba da ostanu pravno i analitički različiti, oni zajedno doprinose okruženju u kojem se novinarke mogu suočavati sa dodatnim preprekama za bezbedno i ravnopravno učešće u javnom životu.

Pregled ilustrativnih slučajeva pokazuje da institucionalni odgovori ostaju neujednačeni. Postojeći pravni i politički okviri čine važnu osnovu za zaštitu žena od nasilja, diskriminacije i protivpravnog postupanja na internetu, ali izazovi u sprovođenju i dalje postoje u oblastima kao što su prikupljanje dokaza, institucionalna koordinacija, procedure u redakcijama, digitalna bezbednost i mehanizmi podrške novinarima izloženim zlostavljanju omogućenom tehnologijom.

Istovremeno, izveštaj prepoznaje niz pozitivnih pomaka koji čine temelj za dalji napredak. Ovo obuhvata rad Udruženje novinara Kosova i Mreže novinarki Kosova na dokumentovanju incidenata i pružanju podrške novinarima, rastuće javno prepoznavanje nasilja nad ženama omogućenog tehnologijom, kao i kontinuirano usklađivanje pravnog i političkog okvira sa relevantnim međunarodnim i evropskim standardima.

Posebno važan noviji pomak jeste usvajanje nove Strategije Sudskog saveta Kosova (SSK), koja rešavanje slučajeva nasilja nad novinarima identifikuje kao strateški prioritet[43]. Ovo predstavlja značajnu priliku za jačanje institucionalnih odgovora i unapređenje koordinacije između pravosudnih institucija, organa za sprovođenje zakona, novinarskih udruženja i drugih relevantnih aktera. Nadovezivanje na ovu opredeljenost, uz istovremeno uključivanje rodno osetljivog pristupa nasilju koje pogađa novinarke, moglo bi znatno doprineti kako bezbednosti novinara, tako i ravnopravnom učešću žena u medijskom sektoru.

[43] **Zakletva za pravdu.** *Šta predviđa Strateški plan 2026–2028 za poboljšanje pristupa pravosuđu?* Objavljeno 13. februara 2026.. Dostupno na: https://betimiperdrejtesi.com/cka-parasheh-plani-strategjik-2026-2028-per-permiresimin-e-qasjes-ne-drejtesi/ (pristupljeno avgusta 2026).

Suzbijanje rodno zasnovanih dezinformacija stoga zahteva sveobuhvatan odgovor koji objedinjuje delotvorno sprovođenje postojećih pravnih zaštita, snažniju institucionalnu saradnju, unapređene prakse u redakcijama, veću digitalnu otpornost i trajnu podršku novinarkama. Preporuke iznete ispod imaju za cilj da podrže te napore utvrđivanjem praktičnih mera koje različite institucije mogu preduzeti u okviru svojih nadležnosti.

9.

Preporuke

Nalazi ovog izveštaja ukazuju da suzbijanje rodno zasnovanih dezinformacija koje pogađaju novinarke zahteva koordinisano delovanje javnih institucija, medijskih organizacija, novinarskih udruženja, organizacija civilnog društva, tehnoloških platformi i međunarodnih partnera. Iako su mnogi utvrđeni izazovi međusobno povezani, različiti akteri imaju različite mandate i odgovornosti. Preporuke u nastavku su stoga upućene određenim grupama aktera i razlikuju kratkoročne od srednjoročnih i dugoročnih prioriteta.

9.1 Javne institucije, institucije za sprovođenje zakona i pravosudne institucije

Kratkoročni prioriteti

- Obezbediti blagovremene, nepristrasne i rodno osetljive odgovore na prijavljene slučajeve koji obuhvataju pretnje, proganjanje, uznemiravanje, doksing, deljenje intimnih snimaka bez pristanka, manipulisane seksualne sadržaje i druga ponašanja koja mogu predstavljati krivično delo ili pravnu povredu kada su usmerena protiv novinarki.
- Ojačati kapacitete policijskih službenika, tužilaca i sudija da razlikuju štetno ali dozvoljeno izražavanje od postupanja koje može predstavljati krivično delo ili drugu pravnu povredu, uz puno poštovanje slobode izražavanja, privatnosti i prava na pravično postupanje.
- Unaprediti prikupljanje dokaza, čuvanje digitalnih dokaza i dokumentovanje zlostavljanja omogućenog tehnologijom koje pogađa novinarke.
- Sprovesti obaveze sadržane u Strategiji Sudskog saveta Kosova koje se odnose na nasilje nad novinarima, uz obezbeđivanje da se slučajevi koji se tiču novinarki rešavaju kroz rodno osetljiv pristup tamo gde je to primereno[44].

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Razviti praktične međuinstitucionalne smernice za prepoznavanje, dokumentovanje, istraživanje i reagovanje na nasilje omogućeno tehnologijom i na postupanja povezana sa rodno zasnovanim dezinformacijama, u skladu sa relevantnim međunarodnim standardima i u okviru mandata nadležnih institucija.
- Unaprediti institucionalnu koordinaciju između policije, tužilaštva, sudova, organa za zaštitu podataka i drugih nadležnih institucija odgovornih za reagovanje na onlajn zlostavljanje.
- Pojačati prikupljanje razvrstanih podataka o napadima na novinare, uključujući, gde je to pravno izvodljivo, podatke razvrstane po rodu i vrsti incidenta, radi unapređenja razvoja javnih politika i institucionalnog praćenja.

9.2 Nezavisne institucije i medijski regulatori

Nezavisna komisija za medije (NKM)

Kratkoročni prioriteti

- Pojačati saradnju sa novinarskim udruženjima, medijskim organizacijama i civilnim društvom radi unapređenja odgovora na rodno zasnovano onlajn zlostavljanje koje pogađa novinare.

[44] **Zakletva za pravdu.** *Šta predviđa Strateški plan 2026–2028 za poboljšanje pristupa pravosuđu?* Objavljeno 13. februara 2026.. Dostupno na: https://betimiperdrejtesi.com/cka-parasheh-plani-strategjik-2026-2028-per-permiresimin-e-qasjes-ne-drejtesi/ (pristupljeno avgusta 2026).

- Podstaći emitere da usvoje ili osnaže interne politike o sprečavanju uznemiravanja i nasilja nad novinarkama omogućenog tehnologijom.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Promovisati regulatorne smernice i podizati svest o etičkom izveštavanju o nasilju nad ženama i o rodno osetljivom medijskom sadržaju.
- Podržati inicijative za medijsku pismenost koje se bave rodnim stereotipima, štetama na internetu i nasiljem nad ženama omogućenim tehnologijom.

Agencija za informacije i privatnost (AIP)

Kratkoročni prioriteti

- Unaprediti javne smernice o mehanizmima za podnošenje žalbi u vezi nezakonitog otkrivanja ličnih podataka, doksingom i drugim povredama privatnosti koje pogađaju novinare
- Pojačati saradnju sa relevantnim institucijama i organizacijama civilnog društva radi podizanja svesti o pravima na digitalnu privatnost.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Objaviti zbirne podatke o žalbama koje se odnose na povrede privatnosti, uz poštovanje zakonskih zahteva u pogledu poverljivosti.
- Nastaviti aktivnosti podizanja svesti o zaštiti ličnih podataka u digitalnom okruženju.

Institucija ombudsmana

Kratkoročni prioriteti

- Pratiti žalbe koje se odnose na rodno zasnovanu diskriminaciju, onlajn zlostavljanje i povrede prava novinarki u okviru svog mandata.
- Pojačati saradnju sa novinarskim udruženjima i organizacijama civilnog društva radi olakšavanja upućivanja slučajeva i unapređenja pristupa raspoloživim pravnim sredstvima.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Izrada tematskih analiza i preporuka o zaštiti novinarki od diskriminacije i nasilja omogućenog tehnologijom.
- Promovisanje institucionalne saradnje radi jačanja zaštite ljudskih prava u digitalnom okruženju.

Savet za štampu Kosova

Kratkoročni prioriteti

- Promovisanje dosledne primene etičkih standarda u slučajevima koji obuhvataju onlajn zlostavljanje, rodno zasnovano uznemiravanje i štetno izveštavanje.
- Podizanje svesti novinara i javnosti o dostupnim samoregulatornim mehanizmima za podnošenje žalbi.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Nastaviti jačanje etičkih smernica i profesionalnih standarda u izveštavanju o nasilju nad ženama i o rodno osetljivim temama.
- Podržati profesionalne obuke i inicijative za podizanje svesti o etičkom izveštavanju i bezbednosti na internetu.

9.3 Vlasnici medija, urednici i rukovodioci redakcija

Kratkoročni prioriteti

- Usvojiti jasne interne protokole za reagovanje na onlajn uznemiravanje, rodno zasnovane dezinformacije i zastrašivanje van interneta koje pogađa novinare.
- Uspostaviti poverljive interne mehanizme prijavljivanja, odrediti kontakt-osobe i utvrditi procedure za pružanje podrške novinarima izloženim zlostavljanju.
- Obezbediti da novinarke dobiju vidljivu institucionalnu podršku kada su meta napada zbog svog profesionalnog rada.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Institucionalizovati politike redakcija koje obuhvataju prevenciju, prijavljivanje, dokumentovanje, reagovanje i podršku nakon incidenta, kako za napade na internetu, tako i van njega.
- Unapređivati veću rodnu uravnoteženost na uredničkim, rukovodećim i pozicijama na kojima se donose odluke.
- Ugraditi rodno osetljive pristupe u uređivačke politike, procedure bezbednosti na radu, upravljanje zaposlenima i programe profesionalnog razvoja.
- Obezbediti redovne obuke o digitalnoj bezbednosti, onlajn uznemiravanju i rodno osetljivom upravljanju redakcijom za urednike i najviše rukovodstvo.

9.4 Novinarska udruženja, mreže novinarki i organizacije civilnog društva

Kratkoročni prioriteti

- Održavati ili pojačati poverljive mehanizme prijavljivanja i upućivanja za novinarke izložene rodno zasnovanim dezinformacijama ili drugim oblicima zlostavljanja omogućenog tehnologijom.
- Proširiti pristup pravnoj pomoći, psihosocijalnoj podršci, savetovanju o digitalnoj bezbednosti i mehanizmima hitnog reagovanja za pogođene novinare.
- Nastaviti dokumentovanje slučajeva i javno zagovaranje delotvornih institucionalnih odgovora.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Pratiti obrasce rodno zasnovanih dezinformacija koji se ponavljaju, radi podrške zagovaranju zasnovanom na dokazima, razvoju javnih politika i strateškom parničenju tamo gde je to primereno.
- Pojačati mreže uzajamne podrške, posebno za frilens novinare, mlade novinare, novinare koji rade van većih urbanih centara i žene iz nevećinskih zajednica.
- Podstaći profesionalni dijalog o etičkom izveštavanju, digitalnoj otpornosti i rodnoj ravnopravnosti u medijskom sektoru.

9.5 Međunarodni partneri i donatori

Kratkoročni prioriteti

- Podržati istraživanja i sistematsko dokumentovanje rodno zasnovanih dezinformacija i nasilja omogućenog tehnologijom koje pogađa novinarke.
- Podržati programe koji pružaju pravnu pomoć, psiho-socijalnu podršku, digitalnu bezbednost i jačanje kapaciteta novinarki.

Srednje- do dugoročni prioriteti

- Podržati razvoj održivih sistema za prikupljanje i analizu podataka o napadima na novinarke, uključujući podatke razvrstane po rodu, kada je to prikladno.
- Podstaći regionalnu saradnju i razmenu dobrih praksi u zaštiti novinarki od rodno zasnovanih dezinformacija i onlajn zlostavljanja.
- Podržati inicijative koje jačaju medijsku pismenost, rodnu ravnopravnost i institucionalne kapacitete za odgovor na nasilje omogućeno tehnologijom.

Referencije:

Kosovka Agencija za rodnu ravnopravnost. *Kosovski Program za rodnu ravnopravnost 2020–2024*. Kancelarija premijera. 2020. Dostupno na: https://www.prishtinaonline.com/uploads/programi_i_kosoves_per_barazi_gjinore_2020-2024_-_anglisht.pdf

Udruženje novinara Kosova (UNK). *UNK se pridružio međunarodnim organizacijama u osudi tekuće kampanje protiv Fluture Kusari*. 2025. Dostupno na: https://agk-ks.org/en/news/agk-i-bashkohet-organizatave-nderkombetare-ne-denimin-e-fushates-se-vazhdueshme-te-mentor-llugaliut-ndaj-flutura-kusarit/

Udruženje novinara Kosova (UNK). *Napad na medije*. 2024. Dostupno na: https://agk-ks.org/en/cases/sulm-ndaj-mediave-prishtine-27.09.2024/

Udruženje novinara Kosova (UNK). *Druge pretnje upućene novinarki Albini Haliti*. 2025. Dostupno na: https://agk-ks.org/en/cases/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-albina-haliti-decan-28.09.2025/

Udruženje novinara Kosova (UNK). *Druge pretnje upućene novinarki Arbëreshë Uka*. 2025. Dostupno na: https://agk-ks.org/en/cases/kercenime-te-tjera-ndaj-gazetareve-arbereshe-uka-prishtine-06.08.2025/

Udruženje novinara Kosova (UNK). *Pretnje upućene novinarkama Ardiana Thaçi-Mehmeti i Erjona Gjikolli*. 2023. Dostupno na: https://www.agk-ks.org/en/cases/kercenim-ndaj-gazetareve-ardiana-thaci-mehmeti-dhe-erjona-gjikolli-prishtine-30.11.2023/

Udruženje novinara Kosova (UNK). *U.S. Department of State Report: Journalists in Kosovo Faced Pressure and Defamatory Attacks*. 2025. Dostupno na: https://agk-ks.org/en/news/raporti-i-dash-it-gazetaret-ne-kosove-u-ballafaquan-me-presion-dhe-sulme-denigruese/

Zakletva za pravdu. *Šta predviđa Strateški plan 2026–2028 za poboljšanje pristupa pravosuđu?* Objavljeno 13. februara 2026.. Dostupno na: https://betimiperdrejtesi.com/cka-parasheh-plani-strategjik-2026-2028-per-permiresimin-e-qasjes-ne-drejtesi/

Savet Evrope – GREVIO. *Opšta preporuka br. 1 o digitalnoj dimenziji nasilja nad ženama*. 20. oktobra 2021. Dostupno na: https://rm.SE.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147

Evropska komisija. *Preporuka Komisije (EU) 2021/1534 od 16. septembra 2021. o obezbeđivanju zaštite, bezbednosti i osnaživanja novinara i drugih medijskih stručnjaka u Evropskoj uniji*. 2021. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1534/oj/eng

Evropski savez novinara (EFJ). *Kosovo: Steadfast Support for Flutura Kusari as She Seeks Justice against Mentor Llugaliu's Harassment*. 2025. Dostupno na: https://europeanjeurnalists.org/blog/2025/06/20/kosovo-steadfast-support-for-flutura-kusari-as-she-seeks-justice-against-mentor-llugalius-harassment/

Evropski parlament i Savet Evropske unije. *Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskog parlamenta i Saveta od 14. maja 2024. o borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*. 2024. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj/eng

Sudski savet Kosova. *Strategiji za pravosuđe 2025–2030*. Usvojena 12. februara 2026. Dostupan na: https://www.gjyqesori-rks.org/2026/02/12/kgjk-miraton-planin-strategjik-2026-2028/

Kosovski institut za pravdu (KLI). Rezniqi, Arrita. *Istanbulska konvencija u presudama sudova na Kosovu*. 2022. Dostupno na: https://kli-ks.org/wp-content/uploads/2023/03/The-Istanbul-Convention-in-the-verdicts-of-courts-in-Kosovo_ENG.pdf

KoSSev. *Lazarević: Udaraju tamo gde je najslabije - u medije koje i kosovska i srpska vlast targetiraju kao vinovnike zla*. 2023. Dostupno na: https://kossev.info/en/lazarevic-udaraju-tamo-gde-je-najslabije-u-medije-koje-i-kosovska-i-srpska-vlast-targetiraju-kao-vinovnike-zla/

Kusari, Flutura. Intervju upriličen za izveštaj *Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu*. 2025.

Koalicija za medijske slobode. *Media Freedom Coalition Statement on the International Day to End Impunity for Crimes Against Journalists*. 2025. Dostupno na: https://mediafreedomcoalition.org/joint-statement/2025/mfc-statement-on-idei-2025/

Ministarstvo pravde. *Kosovka Strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022–2026*. Dostupno na: https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2022/08/ENG-Strategjia-Kombetare-per-Mbrojtje-nga-Dhuna-ne-Familje-dhe-Dhuna-ndaj-Grave-2022-2026.pdf

Molliqaj, Leonida. Intervju upriličen za izveštaj *Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu*. 2025.

Posetti, Julie, & Shabbir, Nabeelah (Eds.). *The Chilling: A Global Study of Online Violence Against Women Journalists*. Međunarodni centar za novinare (ICFJ) i UNESKO. 2022. Dostupno na: https://www.icfj.org/sites/default/files/2022-11/ICFJ_UNESKO_The Chilling_2022_1.pdf

Rashiti, Valmira. *Mapiranje rodno dezinformacija na Zapadnom Balkanu: Kosovo*. Reporting Diversity Network. 2025. Dostupno na: https://www.reportingdiversity.org/wp-content/uploads/2025/07/Gendered_Disinformation_KS_fin.pdf

Sankar, Sonia. *„Neprijateljsko i nesigurno okruženje": Kosovske novinarke se suočavaju sa uznemiravanjem na mreži i van mreže*. *Nedostajuće perspektive*. 2025. Dostupno na: https://missingperspectives.com/posts/kosovo-women-journalists-face-harassment/

Telegrafi. *Kako su objavljeni brojevi telefona novinarki u grupi „AlbKings" na društvenoj mreži „Telegram"?* 2024. Dostupno na: https://telegrafi.com/en/how-were-the-phone-numbers-of-the-journalists-published-in-the-albkings-group-on-the-Telegram-social-network/

Tuzi-Nushi, Vlora. Intervju sa UN Women Kosovo upriličen za izveštaj *Žene u medijima i rodno zasnovane dezinformacije na Kosovu*. 2025.

UNESKO. *CTRL + ALT + MUTE: Silencing One Woman Journalist Is Silencing a Thousand Women's Voices*. 2025. Dostupno na: https://www.UNESKO.org/en/articles/ctrl-alt-mute-silencing-one-woman-journalist-silencing-thousand-womens-voices

Prilozi

Prilog 1. Instrumenti za prikupljanje podataka

Ovaj prilog daje pregled istraživačkih instrumenata korišćenih za prikupljanje podataka. Instrumenti su dizajnirani da obezbede doslednost između različitih komponenti studije, uz istovremenu fleksibilnost za razmatranje tema koje se pojave tokom kvalitativnih diskusija.

A. Kvantitativna anketa

Strukturisani upitnik je prosleđen novinarkama i ženama koje rade u medijskom sektoru na Kosovu. Upitnik se sastojao od demografskih pitanja, pitanja sa ponuđenim odgovorima i dva pitanja otvorenog tipa.

1. Kako se izjašnjavate u pogledu zajednice ili etničke pripadnosti?

- ☐ Kosovska Albanka
- ☐ Kosovska Srpkinja
- ☐ Kosovska Romkinja
- ☐ Kosovska Turkinja
- ☐ Drugo: _____
- ☐ Ne želim da odgovorim

2. Koja je vaša primarna oblast rada u medijskom sektoru?

- ☐ Televizija
- ☐ Onlajn medij ili informativni portal
- ☐ Radio
- ☐ Medij zasnovan na društvenim mrežama
- ☐ Frilens novinarstvo
- ☐ Drugo: _____

3. Koja opcija najbolje opisuje vašu trenutnu profesionalnu poziciju?

- ☐ Početnička pozicija
- ☐ Reporterska ili urednička pozicija srednjeg nivoa
- ☐ Viša urednička, rukovodeća ili liderska pozicija
- ☐ Drugo: _____

4. Da li ste doživeli onlajn zlostavljanje ili uznemiravanje u vezi sa svojim radom u novinarstvu ili medijima?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne želim da odgovorim

5. Ako ste na pitanje 4 odgovorili sa „Da", da li ste bili meta lažnih, obmanjujućih ili manipulisanih informacija koje su zloupotrebile vaš rod?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nisam sigurna
- ☐ Ne želim da odgovorim
- ☐ Nije primenjivo

6. Ako ste doživeli onlajn zlostavljanje ili rodno zasnovane dezinformacije, da li su obuhvatali komentare ili lažne tvrdnje o vašem izgledu, telu, seksualnosti, moralu, privatnom životu, vezama ili porodici?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nisam sigurna
- ☐ Ne želim da odgovorim
- ☐ Nije primenjivo

7. Da li ste ikada zbog bojazni od uznemiravanja ili napada na internetu odbili ili izbegli političku talk-šou emisiju, panel, intervju, javnu raspravu ili drugo medijsko pojavljivanje visoke vidljivosti?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nisam sigurna
- ☐ Ne želim da odgovorim

8. Da li vaša redakcija ili medijska organizacija ima jasan interni mehanizam, protokol ili određenu osobu za prijavljivanje uznemiravanja, pretnji ili dezinformacionih napada?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nisam sigurna
- ☐ Trenutno nisam vezana za redakciju

9. Da li su onlajn zlostavljanje, uznemiravanje ili rodno zasnovane dezinformacije imali trajne posledice po vaše mentalno zdravlje, profesionalnu motivaciju, samopouzdanje, javnu vidljivost ili spremnost da objavljujete pod svojim imenom?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Nisam sigurna
- ☐ Ne želim da odgovorim
- ☐ Nije primenjivo

10. Kojim institucijama ili akterima biste se najpre obratili za podršku? Izaberite sve koje je primenjivo.

- ☐ Udruženje novinara Kosova
- ☐ Kosovska policija
- ☐ Moj poslodavac ili redakcija
- ☐ Organizacija civilnog društva ili organizacija za prava žena

- ☐ Tužilaštvo
- ☐ Sudovi
- ☐ Kolega, prijatelj ili član porodice
- ☐ Ne bih prijavila niti tražila podršku
- ☐ Drugo: _____

11. Na kojim platformama ste najčešće nailazili na lažan, zlostavljački ili rodno zasnovan sadržaj usmeren protiv novinarki ili žena u javnom životu? Izaberite sve koje je primenjivo.

- ☐ Facebook
- ☐ Instagram
- ☐ TikTok
- ☐ X / Twitter
- ☐ YouTube
- ☐ Onlajn informativni portali ili sekcije za komentare
- ☐ Aplikacije za razmenu poruka ili privatne grupe
- ☐ Drugo: _____
- ☐ Nisam nailazila na takav sadržaj

12. Molimo vas da ukratko opišete bilo koje iskustvo onlajn zlostavljanja, uznemiravanja ili rodno zasnovanih dezinformacija koje smatrate značajnim za ovo istraživanje.

13. Koje bi promene učinile redakcije, institucije i digitalne platforme bezbednijim i podržavajućim za novinarke?

B. Vodič za polustrukturisane intervjue

Polustrukturisani intervjui su vođeni sa stručnjacima i zainteresovanim stranama koje deluju u oblastima novinarstva, slobode medija, rodne ravnopravnosti, digitalnih prava i prava žena.

Iako su se pojedinačni intervjui razlikovali u zavisnosti od stručnosti sagovornika, u njima su razmatrane sledeće teme:

- percepcije rodno zasnovanih dezinformacija na Kosovu;
- novi trendovi koji pogađaju novinarke;
- institucionalni odgovori i pravni izazovi;
- nasilje nad ženama omogućeno tehnologijom;
- prakse u redakcijama i organizaciona podrška;
- antirodni narativi i njihov uticaj na učešće u javnom životu;
- preporuke za jačanje prevencije, zaštite i institucionalnih odgovora.

Pitanja u intervjuima prilagođavana su, gde je to bilo primereno, profesionalnom iskustvu i pozadini svakog sagovornika.

C. Vodič za diskusiju u fokus grupi

Diskusija u fokus grupi je organizovana sa članicama Mreže kosovskih novinarki (MKN) kako bi se potvrdili i dodatno kontekstualizovali nalazi istraživanja.

Diskusija je bila usredsređena na:

- iskustva učesnica sa onlajn uznemiravanjem i rodno zasnovanim dezinformacijama;
- prepoznavanje rodnih narativa koji se ponavljaju;
- posledice po profesionalno samopouzdanje i učešće u javnom životu;
- odgovore redakcija i dostupne mehanizme podrške;
- iskustva u prijavljivanju institucijama;
- prakse digitalne bezbednosti;
- preporuke za unapređenje zaštite i podrške novinarkama.

Fokus grupa je vođena uz pomoć polustrukturisanog vodiča za diskusiju, što je učesnicama omogućilo da razrade svoja iskustva uz istovremeno obezbeđivanje doslednosti u pogledu glavnih istraživačkih tema.

Prilog 2. Sastanci i sagovornici

U okviru kvalitativne komponente ovog istraživanja, istraživački tim sproveo je niz polustrukturisanih intervjua sa stručnjacima koji deluju u oblastima slobode medija, rodne ravnopravnosti i prava žena. Pored toga, obavljene su pojedinačne konsultacije sa novinarkama čija su iskustva poslužila kao osnova za ilustrativne studije slučaja predstavljene u ovom izveštaju. Organizovana je i diskusija u fokus grupi sa članicama Mreže kosovskih novinarki (MKN) radi validacije i kontekstualizovanja nalaza istraživanja.

A. Intervjui sa stručnjacima

Sagovornice	Institucija / Organizacija	Ekspertiza
Vlora Tuzi-Nushi	UN Women Kosovo	Šefica kancelarije
Flutura Kusari	Nezavisna medijska pravnica	Sloboda medija i sloboda izražavanja
Leonida Molliqaj	QIKA – Centar za informisanje, kritiku i akciju	Rodna ravnopravnost i prava žena

U ovim intervjuima su razmatrani širi trendovi u vezi sa rodno zasnovanim dezinformacijama, nasiljem omogućenim tehnologijom, institucionalnim odgovorima, pravnim izazovima, antirodnim narativima i preporukama za jačanje zaštite novinarki.

B. Konsultacije koje su poslužile kao osnova za ilustrativne studije slučaja

Sagovornice	Organizacija	Svrha
Ardiana Thaçi-Mehmeti	KIKS Kosova / TV Klan	Konsultacija u vezi sa dokumentovanim slučajevima onlajn uznemiravanja i slučajem AlbKings.
Tatjana Lazarević	KoSSev	Konsultacija u vezi sa dokumentovanim fizičkim napadom na novinarku tokom izveštavanja sa severa Kosova.

C. Diskusija u fokus grupi

Aktivnost	Učesnice	Svrha
Diskusija u fokus grupi	Dvadeset (20) članica Mreže kosovskih novinarki (MKN)	Razgovor o iskustvima onlajn uznemiravanja, rodno zasnovanim dezinformacijama, praksama u redakcijama i institucionalnim odgovorima, kao i validacija nalaza istraživanja u izradi.

D. Teme razmatrane tokom kvalitativnog istraživanja

Na intervjuima i diskusiji u fokus grupi su obrađene sledeće tematske oblasti:

- iskustva rodno zasnovanih dezinformacija koje pogađaju novinarke;
- onlajn uznemiravanje i nasilje omogućeno tehnologijom;
- politike redakcija i mehanizmi organizacione podrške;
- institucionalni odgovori organa za sprovođenje zakona, pravosudnih institucija i regulatornih tela;
- antirodni narativi i njihov uticaj na učešće žena u javnom životu;
- preporuke za jačanje prevencije, zaštite i odgovornosti.

E. April 2026. – Regionalni sastanak mreže SafeJournalists, Beograd, Srbija

Regionalne perspektive iznete tokom sastanka mreže SafeJournalists u aprilu 2026. godine su ukazale da iskustva dokumentovana na Kosovu nisu izolovana. Partnerske organizacije su predstavile slične obrasce širom Zapadnog Balkana, uključujući mizogine i seksualizovane napade na novinarke, blaćenje reputacije, koordinisano onlajn uznemiravanje, političko pojačavanje neprijateljskih narativa, slabe institucionalne odgovore i ograničene interne mehanizme u redakcijama. Učesnici su takođe istakli da takvi napadi sve više doprinose autocenzuri, smanjenoj javnoj vidljivosti i nespremnosti novinarki da pokrivaju politički osetljive ili rodne teme. Istovremeno, diskusija je ukazala na razlike u institucionalnim kapacitetima i pravnim odgovorima među zemljama, čime se dodatno naglašava potreba za snažnijom razmenom praksi, standardima dokumentovanja i regionalnom saradnjom.